

NATJEČAJ U PODRUČJU SUZBIJANJA PRANJA NOVCA JUST/2018/JACC/PR/CRIM/018

Razvoj i organizacija osposobljavanja za
odvjetnike u području pravila na razini EU-a o
suzbijanju pranja novca i financiranja terorizma
(SPNFT)

PRIRUČNIK ZA KORISNIKE

22. veljače 2021.

Izjava o odricanju od odgovornosti

Ove su informacije prikupljene u okviru ugovora s Europskom unijom (referentni broj: JUST/2018/JACC/PR/CRIM/018) i nisu službeno stajalište Europske komisije. Ni Komisija ni osobe koje djeluju u njezino ime ne mogu se smatrati odgovornima za moguću upotrebu navedenih informacija.

IZDAVAČI

Zaklada europskih odvjetnika

Fluwelen Burgwal 58

2511 CJ – Haag

Nizozemska

+31 612 990 818

www.elf-fae.eu

info@elf-fae.eu

Vijeće odvjetničkih komora Europe

Rue Joseph II, 40

1000 – Bruxelles/Brussel

Belgija

+32 2234 6510

www.ccbe.eu

info@ccbe.eu

Izvori fotografija (naslovnica):

© Adobe Stock

SADRŽAJ

PREDGOVOR	5
UVOD	6
DEFINICIJE	8
<i>Što je pranje novca?</i>	8
<i>Što je financiranje terorizma?</i>	9
<i>Jesu li odvjetnici obuhvaćeni EU-ovim režimom za suzbijanje pranja novca i financiranja terorizma te, ako jesu, za koje aktivnosti?</i>	9
PRISTUP KOJI SE TEMELJI NA PROCJENI RIZIKA	11
<i>Općenito</i>	11
<i>Kako provesti procjenu rizika</i>	13
<i>Veličina odvjetničkog ureda</i>	15
DUBINSKA ANALIZA STRANKE	16
<i>Uvod</i>	16
<i>U kojem se trenutku provodi dubinska analiza stranke</i>	18
<i>Razina</i>	19
<i>Oslanjanje na treće osobe</i>	24
<i>Pisane politike, kontrole i postupci</i>	25
<i>Vođenje evidencije</i>	27
<i>Trgovačka društva</i>	28
<i>Trustovi</i>	30
STVARNO VLASNIŠTVO	30
VISOKORIZIČNE TREĆE ZEMLJE	34
POLITIČKI IZLOŽENE OSOBE	34
NENAZOČNE STRANKE	37
ZNAKOVI UPOZORENJA	37
KORIŠTENJE TEHNOLOGIJE	39
OBVEZE PRIJAVLJIVANJA	40
<i>Uvod</i>	40
<i>Dojavljivanje</i>	42
<i>„Zna, sumnja ili ima opravdane razloge za sumnju” – i općenito značenje tih riječi</i>	43
<i>„Kriminalna aktivnost”</i>	44

ZAŠTITA PODATAKA	45
ODNOS POVJERLJIVOSTI IZMEĐU ODVJETNIKA I STRANKE	47
<i>Uvod.....</i>	<i>47</i>
<i>Europska sudska praksa</i>	<i>48</i>
<i>Zaključak.....</i>	<i>49</i>
PREKOGRANIČNA PITANJA	50
SANKCIJE.....	50
<i>Uvod.....</i>	<i>50</i>
<i>Zahtjevi za postojanje kažnjivog djela.....</i>	<i>52</i>
PRILOG 1. – POPIS VISOKORIZIČNIH ZEMALJA.....	53

PRIRUČNIK ZA KORISNIKE

PREDGOVOR

Ovaj priručnik za osposobljavanje (priručnik za korisnike) namijenjen je odvjetnicima koji sudjeluju u osposobljavanju u području pravila na razini EU-a o suzbijanju pranja novca i financiranja terorizma (SPNFT). Postoji i odgovarajući priručnik namijenjen voditeljima osposobljavanja (priručnik za voditelje osposobljavanja).

Oba priručnika temelje se na ugovoru koji je Europska komisija dodijelila Zakladi europskih odvjetnika (ELF) i Vijeću odvjetničkih komora Europe (CCBE) u okviru natječaja „Razvoj i organizacija osposobljavanja za odvjetnike u području pravila na razini EU-a o suzbijanju pranja novca i financiranja terorizma (SPNFT)” (ugovor o uslugama JUST/2018/JACC/PR/CRIM/0185).

U nastavku se opisuju ciljevi Europske komisije pri objavi tog natječaja:

„Opći je cilj ugovora osposobljavanje i informiranje odvjetnika o ključnim načelima i konceptima povezanim s pravilima EU-a o suzbijanju pranja novca i financiranja terorizma te promicanje tih načela i koncepata među odvjetnicima. Svrha je ugovora analizirati, procijeniti i zadovoljiti potrebe odvjetnika boljim informiranjem o njihovoj ulozi i obvezama u području suzbijanja pranja novca i financiranja terorizma na temelju Direktive.

Poseban je cilj programom osposobljavanja obuhvatiti što više odvjetnika u cijeloj Uniji. Aktivnostima osposobljavanja u prvom se redu odvjetnicima može pomoći da saznaju kako najbolje:

- pronaći i razumjeti relevantne obveze u području suzbijanja pranja novca i financiranja terorizma; razumjeti kako je odvjetnike i odvjetnička društva moguće iskoristiti u kontekstu pranja novca i financiranja terorizma
- razumjeti prakse koje odvjetnici i odvjetnička društva mogu primjenjivati u svojoj jurisdikciji i u skladu s relevantnim pravilima svoje odvjetničke komore kako bi postupali u skladu s najvišim etičkim standardima struke
- utvrditi probleme koji se mogu pojaviti pri tumačenju određenih odredaba u odnosu na hipotetske i stvarne predmete, imajući posebno u vidu kontinuitet svojih poslovnih odnosa sa strankama i druga pitanja.”

Prije izrade priručnikâ za osposobljavanje konzorcij partnera izradio je procjenu potreba za osposobljavanjem i strategiju osposobljavanja na temelju odgovora na upitnik o postojećim praksama svake pojedine države članice u pogledu osposobljavanja odvjetnika u području pravila na razini EU-a o suzbijanju pranja novca i financiranja terorizma. Upitnik su ispunile sve odvjetničke komore koje su članice Vijeća odvjetničkih komora Europe (CCBE) iz svih 27 država članica EU-a i Ujedinjene Kraljevine.

Valja podsjetiti na [kontekst direktiva o suzbijanju pranja novca i financiranja terorizma](#) u mjeri u kojoj utječu na odvjetnike. Pranje novca i financiranje terorizma ozbiljne su prijetnje životu i društvu te dovode do nasilja, potiču daljnju kriminalnu aktivnost i ugrožavaju temelje vladavine prava. Uzimajući u obzir ulogu odvjetnika u društvu te profesionalne i druge obveze i standarde usko povezane s tom ulogom, odvjetnici u svakom trenutku moraju postupati časno i savjesno i poštovati vladavinu prava te ne smiju sudjelovati ni u kakvim kriminalnim aktivnostima. To zahtijeva da odvjetnici stalno budu svjesni prijetnje koju predstavljaju kriminalci koji nastoje zloupotrijebiti pravnu profesiju u svrhe aktivnosti pranja novca i financiranja terorizma.

Odvjetnici i odvjetnička društva moraju biti upoznati sa svojim obvezama u području suzbijanja pranja novca i financiranja terorizma i poštovati te obveze, koje proizlaze iz:

- (i) osnovne etike pravne profesije (što uključuje temeljnu zabranu podupiranja ili olakšavanja kriminalnih aktivnosti) te nacionalnih propisa u istom smislu i
- (ii) zahtjeva prava EU-a.

Svi odvjetnici u EU-u moraju biti upoznati s relevantnim pravnim i etičkim obvezama koje se primjenjuju u području njihove djelatnosti i s rizicima koji su relevantni za to područje i njihove stranke te se moraju neprekidno obrazovati o tim obvezama i rizicima. To je naročito važno kad se uzme u obzir to da se aktivnosti kriminalaca povezane s pranjem novca i financiranjem terorizma brzo i stalno mijenjaju i postaju sve sofisticiranije. U procjeni situacija koje mogu dovesti do problema povezanih s pranjem novca i financiranjem terorizma odvjetnicima najbolje mogu pomoći informiranost, budnost, prepoznavanje znakova upozorenja i oprez.

Ovim se priručnikom odvjetnicima koji prolaze osposobljavanje u području suzbijanja pranja novca i financiranja terorizma nastoji pomoći da u potpunosti razumiju svoje pravne i etičke obveze te svoju izloženost rizicima povezanim sa sudjelovanjem u aktivnostima suzbijanja pranja novca i financiranja terorizma.

UVOD

U svakoj se državi članici nacionalni pravni okvir za suzbijanje pranja novca i financiranja terorizma temelji na [Četvrtoj direktivi o suzbijanju pranja novca](#) kako je izmijenjena [Petom direktivom o suzbijanju pranja novca](#).

Materijal za osposobljavanje prikazan u ovom priručniku izrađen je na temelju odredaba koje su primjenjive i obvezujuće za sve odvjetnike u cijelom EU-u, pa se stoga upućivanja na zakonodavstvo odnose na odredbe iz Četvrte direktive o suzbijanju pranja novca kako je izmijenjena Petom direktivom o suzbijanju pranja novca, a ne na nacionalno zakonodavstvo, s kojim su mnogi odvjetnici možda bolje upoznati.

Budući da se zakonodavstvo o suzbijanju pranja novca i financiranja terorizma na nacionalnoj razini donosi provedbom tih direktiva, moguće su razlike u provedbi među državama članicama.

Međutim, sve države članice moraju, u najmanjoj mjeri, poštovati odredbe tih direktiva. Ovaj priručnik osmišljen je tako da se njegov sadržaj može lako prilagoditi nacionalnim kontekstima država članica. Smatra se da će zahvaljujući pažljivim upućivanjima u ovom priručniku na članke iz Četvrte direktive o suzbijanju pranja novca (kako je izmijenjena), kako je prethodno navedeno, korisnicima biti lako utvrditi lokalni kontekst. Gdje se god u ovom priručniku spominje Četvrta direktiva o suzbijanju pranja novca, to se uvijek odnosi na verziju te direktive kako je izmijenjena Petom direktivom te se ona u cijelom priručniku naziva „Direktiva”.

Osim toga, trebalo bi voditi računa i o kontekstu i sadržaju nacionalnih procjena rizika, s obzirom na to da će se uvjeti na kojima se temelje rizici od pranja novca razlikovati među državama članicama. Stručna skupina za financijsko djelovanje (FATF) vodi [evidenciju nacionalnih procjena rizika](#). Uzimajući u obzir te nacionalne razlike, te procjene rizika nisu dio ovog priručnika za korisnike.

Odredbe prava EU-a izvor su nacionalnih provedbenih odredaba, pa ako igdje postoji sukob u vezi s tim koje se odredbe primjenjuju, prednost ima odredba prava EU-a. Ovim se priručnikom ujedno želi naglasiti da je režim za suzbijanje pranja novca i financiranja terorizma okvir na razini cijelog EU-a sa zajedničkim obvezama za odvjetnike u EU-u te osigurati pravnu sigurnost u tom pogledu. Međutim, ovaj se priručnik treba primjenjivati zajedno s odredbama iz domaćeg zakonodavstva, koje mogu, primjerice, biti strože od odredaba iz Direktive, u kojima su često utvrđeni samo minimalni standardi.

U izradi ovog priručnika korisnima su se pokazale sljedeće tri publikacije, čiji su materijali korišteni kao referentni izvori:

- (1) [A lawyer's guide to detecting and preventing money laundering](#) (Vodič za odvjetnike o otkrivanju i sprečavanju pranja novca), koji su 2014. objavili Vijeće odvjetničkih komora Europe (CCBE), Međunarodna odvjetnička komora (IBA) i Američka odvjetnička komora (ABA)
- (2) [Guidance for a risk-based approach for legal professionals](#) (Smjernice za pravne stručnjake o primjeni pristupa koji se temelji na procjeni rizika), koje je 2019. objavila Stručna skupina za financijsko djelovanje (FATF)
- (3) [Legal Sector Affinity Group Anti-Money Laundering Guidance for the Legal Sector](#) (Smjernice za pravni sektor o suzbijanju pranja novca), koje je 2020. objavila Interesna skupina za pravni sektor.

Sve tri publikacije vrlo su korisne, iako se prva dva vodiča ne bave konkretnim okvirom postojećeg europskog zakonodavstva, već su namijenjeni odvjetnicima u cijelom svijetu i bave se osnovnim načelima. Osim toga, prvi vodič (koji su objavili CCBE, IBA i ABA) objavljen je prije više godina pa je moguće da su se promijenile neke okolnosti na kojima se temelji. Kad je riječ o vodiču iz Ujedinjene Kraljevine, on je objavljen dok je Ujedinjena Kraljevina još bila u prijelaznom razdoblju prije izlaska iz EU-a.

DEFINICIJE

Da bi se razumio koncept suzbijanja pranja novca i financiranja terorizma, mora se razumjeti i kako su njegove glavne sastavnice definirane u zakonodavstvu EU-a.

Što je pranje novca?

Pranje novca i financiranje terorizma u Direktivi se definiraju nizom aktivnosti navedenih u nastavku:

Članak 1.

3. Za potrebe ove Direktive sljedeće aktivnosti, kada se obavljaju namjerno, smatraju se pranjem novca:

(a) konverzija ili prijenos imovine, kada se zna da je ta imovina stečena kriminalnom aktivnošću ili sudjelovanjem u takvoj aktivnosti, u svrhu utaje ili prikrivanja nezakonitog podrijetla imovine ili pomaganja bilo kojoj osobi koja je uključena u provedbu takve aktivnosti u izbjegavanju pravnih posljedica djelovanja te osobe;

(b) utaja ili prikrivanje prave prirode, izvora, lokacije, raspolaganja, kretanja, prava povezanih s vlasništvom ili vlasništvo imovine, kada se zna da je ta imovina stečena kriminalnom aktivnošću ili sudjelovanjem u takvoj aktivnosti;

(c) stjecanje, posjedovanje ili korištenje imovine, ako se zna, u vrijeme primitka, da je ta imovina stečena kriminalnom aktivnošću ili sudjelovanjem u takvoj aktivnosti;

(d) sudjelovanje, udruživanje radi provedbe, pokušaji provedbe i pomoći, poticanje, pogodovanje i savjetovanje pri provedbi bilo koje od aktivnosti navedenih u točkama (a), (b) i (c).

4. Pranjem novca smatraju se čak i situacije u kojima su aktivnosti kojima je stvorena imovina koja treba biti predmetom pranja novca provedene na državnom području druge države članice ili neke treće zemlje.

5. Za potrebe ove Direktive „financiranje terorizma” znači osiguravanje ili prikupljanje novčanih sredstava, bilo kojim putem, izravno ili neizravno, s namjerom da se ona upotrebljava ili uz znanje da su ona namijenjena korištenju, bilo u cijelosti ili djelomično, za počinjenje bilo kojeg od kaznenih djela u smislu članaka od 1. do 4. Okvirne odluke Vijeća 2002/475/PUP.

6. Znanje, namjera ili svrha potrebni kao element aktivnosti iz stavaka 3. i 5. mogu se izvesti iz objektivnih činjeničnih okolnosti.

Osobito je važna odredba iz članka 1. stavka 3. točke (d), prema kojoj odvjetnik u svojstvu savjetnika mora izbjeći poticanje ili pogodovanje u počinjenju kaznenog djela. U nastavku se navodi niz koraka koje odvjetnik može i treba poduzeti u tu svrhu.

Što je financiranje terorizma?

Financiranje terorizma definirano je u članku 1. stavku 5. u odnosu na kaznena djela koja su definirana u drugoj odluci EU-a (Okvirna odluka Vijeća 2002/475/PUP). Ta okvirna odluka izmijenjena je kasnijom odlukom (2008/919/PUP) te je nakon toga zamijenjena [Direktivom \(EU\) 2017/541](#) o suzbijanju terorizma.

U osnovi, kazneno djelo terorizma iz članka 1. stavka 5. kombinacija je objektivnih elemenata (kao što su ubojstvo, tjelesne ozljede, uzimanje taoca, iznuda, počinjenje napada ili prijetnja počinjenja bilo čega od prethodno navedenoga) i subjektivnih elemenata (kao što su djela počinjena u cilju ozbiljnog zastrašivanja stanovništva, destabiliziranja ili uništenja struktura određene države ili međunarodne organizacije ili prisiljavanja tijela vlasti na nečinjenje neke radnje).

Financiranje terorizma je osiguravanje ili prikupljanje novčanih sredstava s namjerom da se ona upotrebljavaju za počinjenje terorističkih djela koje čine terorističke organizacije ili pojedinci koji djeluju samostalno ili u okviru malih mreža.

Odvjetnici trebaju biti svjesni da financiranje terorizma može uključivati novčana sredstva iz zakonitih ili nezakonitih izvora – u rasponu od osobnih donacija do imovinske koristi ostvarene kriminalnom aktivnošću kao što su nezakonita trgovina drogom, iznuda ili trgovina ljudima. Izvor financiranja terorizma mogu biti i novčana sredstva prikupljena protuzakonitim prisvajanjem ili iskorištavanjem prirodnih resursa.

Prikriivanje odredišta zakonitih novčanih sredstava namijenjenih kriminalnim svrhama zapravo je obrnuto pranje novca.

Jesu li odvjetnici obuhvaćeni EU-ovim režimom za suzbijanje pranja novca i financiranja terorizma te, ako jesu, za koje aktivnosti?

U članku 2. Direktive izričito se navodi da se ona primjenjuje na neovisne pravne stručnjake. Navode se i konkretne aktivnosti koje su obuhvaćene Direktivom (članak 2. stavak 1. točka 3. podtočka (b)).

Članak 2.

1. Ova se Direktiva primjenjuje na sljedeće obveznike:

[...]

3. sljedeće fizičke ili pravne osobe u obavljanju njihovih profesionalnih djelatnosti:

(a) revizore, vanjske računovođe i porezne savjetnike te sve ostale osobe koje se obvežu da će izravno ili s pomoću drugih osoba s kojima su te ostale osobe povezane pružati materijalnu pomoć, potporu ili savjete o poreznim pitanjima kao glavnu poslovnu djelatnost ili profesionalnu aktivnost;

(b) javne bilježnike i druge neovisne pravne stručnjake ako sudjeluju, bilo da djeluju u ime svoje stranke bilo za svoju stranku, u bilo kojoj vrsti financijskih transakcija ili transakcija koje

uključuju nekretnine ili pak pružaju pomoć u planiranju ili provođenju transakcija za svoje stranke u vezi s:

- i. kupnjom i prodajom nekretnina ili poslovnih subjekata;*
- ii. upravljanjem novcem, vrijednosnim papirima ili drugom imovinom stranaka;*
- iii. otvaranjem i vođenjem bankovnih, štednih ili računa vrijednosnih papira;*
- iv. organizacijom doprinosa potrebnih za stvaranje, poslovanje ili upravljanje trgovačkim društvima;*
- v. stvaranjem, poslovanjem ili upravljanjem trustovima, trgovačkim društvima, zakladama ili sličnim strukturama;*

Stoga su „neovisni pravni stručnjaci” koji obavljaju aktivnosti navedene u članku 2. stavku 1. točki 3. podtočki (b) podpodtočkama od i. do v., a koji se smatraju izloženima riziku od pranja novca, obuhvaćeni dužnostima navedenima u Direktivi, što znači da oni odvjetnici koji isključivo obavljaju poslove koji nisu navedeni u članku 2. stavku 1. točki 3. podtočki (b) podpodtočkama od i. do v., kao što su vođenje sudskih postupaka ili možda poslovi određenih pravnika u poduzećima ili pravnika koji rade za javna tijela, neće biti obuhvaćeni dužnostima iz Direktive. Primjerice, pravnik u poduzeću može biti zaposlenik banke, pa je u tom slučaju obveznik sama banka.

Postoje i druge profesije koje nisu uključene u prethodnu definiciju, ali su i one obuhvaćene obvezama na temelju članka 2. Direktive, kao što su porezni savjetnici „te sve ostale osobe koje se obvežu da će izravno ili s pomoću drugih osoba s kojima su te ostale osobe povezane pružati materijalnu pomoć, potporu ili savjete o poreznim pitanjima kao glavnu poslovnu djelatnost ili profesionalnu aktivnost” te pružatelji usluga trusta ili trgovačkih društava. Pravnik koji pruža takve usluge bit će isto tako obuhvaćen obvezama iz Direktive.

Pravnici koji su zaposlenici pravnih osoba konkretno su obuhvaćeni člankom 46. stavkom 1. Direktive, u kojem se navodi da se u tom slučaju obveze iz Direktive primjenjuju na pravnu osobu.

Članak 46. stavak 1.

Kada fizička osoba koja je obuhvaćena bilo kojom od kategorija navedenih u članku 2. stavku 1. točki 3. obavlja profesionalnu djelatnost u svojstvu zaposlenika pravne osobe, obveze iz ovog odjeljka primjenjuju se na tu pravnu osobu, a ne na fizičku osobu.

Daljnje definicije iz posebnih odredaba o suzbijanju pranja novca i financiranja terorizma navodit će se prema potrebi u nastavku teksta.

PRISTUP KOJI SE TEMELJI NA PROCJENI RIZIKA

Općenito

Dužnosti odvjetnika na temelju Četvrte direktive o suzbijanju pranja novca podliježu primjeni pristupa koji se temelji na procjeni rizika, a to je važno načelo u okviru zakonodavstva EU-a o suzbijanju pranja novca na temelju kojeg se utvrđuju područje primjene i opseg potrebnih aktivnosti.

U osnovi, pristup koji se temelji na procjeni rizika znači da bi odvjetnici trebali utvrditi, procijeniti i razumjeti rizike od pranja novca i financiranja terorizma kojima su izloženi te, na temelju utvrđenih rizika i njihova opsega, djelotvorno i učinkovito poduzimati potrebne mjere za suzbijanje pranja novca i financiranja terorizma kako bi smanjili te rizike i upravljali njima. Kraće rečeno, trebalo bi primjenjivati ciljani pristup usmjeren na područje u kojem postoji rizik.

Tim se pristupom omogućuje:

- raspodjela resursa u područja u kojima su rizici veći
- smanjenje troškova usklađivanja i opterećenja za stranke na što manju mjeru
- veća fleksibilnost u odgovaranju na nove rizike koji se javljaju s promjenama metoda pranja novca i financiranja terorizma.

Relevantna osnovna odredba iz Direktive je članak 8.:

Članak 8.

1. Države članice osiguravaju da obveznici poduzmu odgovarajuće korake za utvrđivanje i procjenu rizika od pranja novca i financiranja terorizma uzimajući u obzir čimbenike rizika uključujući one koji se odnose na njihove stranke, zemlje ili geografska područja, proizvode, usluge, transakcije ili kanale dostave. Ti su koraci razmjerni prirodi i veličini obveznika.

2. Procjene rizika iz stavka 1. dokumentiraju se, ažuriraju i stavljaju na raspolaganje relevantnim dotičnim nadležnim i samoregulatornim tijelima. Nadležna tijela mogu odlučiti da pojedinačne dokumentirane procjene rizika nisu potrebne ako su određeni rizici, karakteristični za sektor, jasni i shvaćeni.

3. Države članice osiguravaju da obveznici imaju uspostavljene politike, kontrole i postupke za smanjivanje i djelotvorno upravljanje rizicima od pranja novca i financiranja terorizma utvrđenima na razini Unije, na razini država članica i na razini obveznika. Te politike, kontrole i postupci moraju biti razmjerni prirodi i veličini obveznika.

4. Politike, kontrole i postupci iz stavka 3. uključuju:

(a) razvoj unutarnjih politika, kontrola i postupaka, uključujući modele praksi upravljanja rizikom, dubinsku analizu stranke, izvješćivanje, vođenje evidencije, unutarnju kontrolu, upravljanje usklađenošću, uključujući, kada je primjereno veličini i prirodi posla, imenovanje službenika za usklađenost na upravljačkoj razini, i provjeru zaposlenika;

(b) ako je prikladno s obzirom na veličinu i prirodu posla, neovisnu revizorsku funkciju za testiranje unutarnjih politika, kontrola i postupaka iz točke (a).

5. Države članice zahtijevaju od obveznika da pribave odobrenje svojeg višeg rukovodstva za politike, kontrole i postupke koje provode te da prate i pojačavaju poduzete mjere, prema potrebi.

Iz te odredbe slijedi da odvjetnici moraju:

- poduzeti odgovarajuće korake radi utvrđivanja, procjene i razumijevanja rizika od pranja novca i financiranja terorizma s kojima je suočeno njihovo odvjetničko društvo te
- imati dokumentirane politike, kontrole i postupke kojima se odvjetničkom društvu omogućuje djelotvorno upravljanje različitim utvrđenim rizicima te praćenje i smanjivanje tih rizika, a to obuhvaća u najmanjoj mjeri elemente navedene u članku 8. stavku 4. točki (a).

Procjena rizika trebala bi se provoditi ne samo na razini odvjetničkog društva u cjelini, već i na razini svake stranke i svakog pitanja koje se rješava za stranku. Za odvjetničko društvo u cjelini uobičajeni su čimbenici rizika demografska obilježja njegovih stranaka i vrste usluga koje se pružaju te bi nakon svake bitne promjene tih čimbenika trebalo preispitati rizike.

U cijelom procesu suzbijanja pranja novca i financiranja terorizma vrlo je važno vođenje evidencije, i to o navedenim politikama i postupcima, donesenim odlukama, sumnjama i otkrivanjima informacija te o relevantnim dokumentima i razgovorima.

U članku 46. stavku 1. Direktive utvrđuju se daljnje dužnosti država članica u odnosu na osoblje zaposleno u odvjetničkim društvima, koje mora biti upoznato s politikama odvjetničkog društva, uključujući politike o zaštiti podataka, i osposobljeno u području suzbijanja pranja novca i financiranja terorizma.

Članak 46.

1. Države članice zahtijevaju da obveznici poduzmu mjere proporcionalne njihovu riziku, prirodi i veličini kako bi upoznali svoje zaposlenike s odredbama donesenima na temelju ove Direktive, uključujući relevantne zahtjeve za zaštitu podataka.

Te mjere obuhvaćaju sudjelovanje njihovih zaposlenika u posebnim kontinuiranim programima obuke kako bi im se pomoglo u prepoznavanju operacija koje bi mogle biti povezane s pranjem novca ili financiranjem terorizma i kako bi ih se moglo uputiti što činiti u takvim situacijama.

Pristup koji se temelji na procjeni rizika odvjetnici mogu djelotvorno provoditi primjenom određenih postupaka. Sve to se detaljnije objašnjava u nastavku teksta, a ovdje se u natuknicama daje općeniti sažetak:

Primjer

Postupak primanja stranke:

- pravodobno utvrđivanje i provjera identiteta svake stranke (naročito ako dođe do promjena u njezinu identitetu)
- utvrđivanje i poduzimanje razumnih mjera za provjeru identiteta stvarnog vlasnika
- razumijevanje okolnosti i poslovanja stranke, ovisno o prirodi, opsegu i vremenskom okviru usluga koje će se pružati; te se informacije mogu dobiti od stranaka tijekom redovnog primanja uputa.

Razmatranje odluke o prihvaćanju stranke:

- nakon dovršetka postupka primanja stranke, razmatra se postoji li za odvjetnika rizik da će počiniti pravo kazneno djelo pranja novca pomaganjem stranci
- poduzima se procjena rizika u pogledu bilo kakvih vidljivih znakova upozorenja te se od stranke traže pojašnjenja, među ostalim radi provjere identiteta, kako bi se donijela odluka o prihvaćanju ili nastavku angažmana.

Stalno praćenje stranke:

- kontinuirano praćenje profila stranke radi otkrivanja znakova pranja novca i financiranja terorizma, osobito ako je stranka politički izložena osoba ili dolazi iz zemlje s višim rizikom
- donošenje pristupa koji se temelji na procjeni rizika i koji se primjenjuje pri evaluaciji rizika od pranja novca i financiranja terorizma s obzirom na stranku, vrstu pravne usluge, novčana sredstva i odabir odvjetnika stranke.

Kako provesti procjenu rizika

Pri provođenju procjene rizika za određeni odvjetnički ured odvjetnicima se savjetuje da vode računa o:

- informacijama o rizicima od pranja novca i financiranja terorizma koje su stavila na raspolaganje nacionalna nadzorna tijela na temelju vlastitih procjena rizika
- čimbenicima rizika koji se odnose na:
 - stranke, primjerice ima li odvjetnički ured stabilnu bazu stranaka (manja vjerojatnost rizika) ili se stranke stalno mijenjaju (veća vjerojatnost rizika), u kojim sektorima posluju stranke (na primjer, vjerojatnost rizika može biti veća u sektoru nekretnina ili oružja) i imaju li stranke velik gotovinski promet (veća vjerojatnost rizika)

- zemlje ili regije u kojima odvjetnički ured posluje – vidjeti u nastavku odjeljak o visokorizičnim trećim zemljama
 - proizvode ili usluge, primjerice pruža li odvjetnički ured strankama usluge povezane s transakcijama nekretninama, osnivanjem ili upravljanjem trustovima, trgovačkim društvima i dobrotvornim društvima (koji svi nose veću vjerojatnost rizika)
 - transakcije – vidjeti primjere u prethodnoj točki
 - kanale dostave, kao što su gotovinska plaćanja
- prirodi problema na koje je odvjetnički ured uputio u svojim ranijim prijavama sumnjivih transakcija
 - razmatranju:
 - nacionalne procjene rizika, uzajamnih evaluacija FATF-a ili javno dostupnih materijala o rizicima u zemljama u kojima odvjetnički ured posluje
 - EU-ove nadnacionalne procjene rizika
 - svih ostalih materijala, primjerice novinskih članaka u kojima se ističu problemi u određenim jurisdikcijama.

Nakon procjene rizika trebalo bi razmotriti uvođenje čimbenika smanjenja rizika ili razumnih kontrola radi upravljanja rizicima i smanjenja njihova značaja na razmjernu i prihvatljivu razinu ako je to moguće (naravno, ako se rizici ne mogu smanjiti na tu razinu, odvjetnik bi trebao razmotriti povlačenje iz tog angažmana). Postoji niz čimbenika smanjenja rizika koji bi se mogli razmotriti kao politike u odgovarajućim slučajevima, primjerice:

- provjeravanje izvora novčanih sredstava u slučajevima s višim rizikom
- zabrana korištenja računa stranke pri odvjetničkom uredu bez pružanja popratnih pravnih usluga
- ograničavanje gotovinskih plaćanja, primjerice iznad određenog iznosa koji se odnosi i na račun pri uredu i bankovni račun
- redovito praćenje novih pitanja

- provođenje dodatne istrage ako stranka jednostavno zatraži od odvjetničkog ureda da poduzme rutinske radnje povezane s osnivanjem određenog pravnog subjekta, a da se pritom ne traži pravni savjet o primjerenosti strukture tog subjekta.

Međutim, procjena rizika za odvjetnički ured u cjelini zaseban je postupak u odnosu na procjenu rizika za pojedine slučajeve. Bez obzira na procjenu rizika za odvjetnički ured u cjelini, procjenu rizika trebalo bi provesti i za svaku zasebnu transakciju obuhvaćenu područjem primjene članka 2. stavka 1. točke 3. podtočke (b) podpodtočaka od i. do v. Direktive kako su prethodno navedene, pri čemu treba voditi računa o:

- svrsi transakcije ili poslovnog odnosa
- veličini transakcija koje stranka obavlja
- pravilnosti i trajanju poslovnog odnosa.

Mnogi isti rizici koji su se pojavili u procjeni rizika na razini cijelog ureda mogu biti relevantni i za pojedinu transakciju, pa se za njih ne provodi ponovna procjena.

Općenito, angažman principala i rukovoditelja odvjetničkih ureda (bez obzira na veličinu ureda) u suzbijanju pranja novca i financiranja terorizma važan je aspekt primjene pristupa koji se temelji na procjeni rizika jer se takvim angažmanom jača kultura poštovanja pravila, čime se osigurava da se zaposlenici pridržavaju politika, postupaka i procesa za djelotvorno upravljanje rizicima.

Veličina odvjetničkog ureda

Odvjetnicima u malim ili samostalnim odvjetničkim uredima možda će trebati drukčiji pristup procjeni rizika za njihove odvjetničke urede s obzirom na to da će takvi uredi vjerojatno raspolagati manjim resursima nego mnogo veći uredi.

Treba razmotriti koje se resurse može razumno namijeniti za provedbu odgovarajuće osmišljene procjene rizika i upravljanje tom procjenom.

Obično se od samostalnog odvjetnika neće očekivati da za tu procjenu namijeni jednaku razinu resursa kao i veliko odvjetničko društvo. Umjesto toga, od samostalnog odvjetnika očekuje se da osmisli primjerene sustave i kontrole, s procjenom koja je razmjerna veličini i prirodi odvjetničkog ureda i njegovih stranaka.

Od malih odvjetničkih ureda koji pružaju usluge uglavnom lokalnim i niskorizičnim strankama općenito se ne može očekivati da će uložiti znatnu količinu vremena u provođenje procjena rizika.

Samostalnim odvjetnicima moglo bi biti razumnije oslanjati se na javno dostupne evidencije i informacije koje je dostavila stranka za potrebe procjene rizika, za razliku od velikih odvjetničkih društava koja imaju raznoliku bazu stranaka s različitim profilima rizičnosti.

Međutim, ako je izvor informacija javni registar ili stranka, uvijek postoji potencijalni rizik u vezi s točnošću tih informacija. Osim toga, kriminalci mogu samostalne odvjetnike i male odvjetničke urede smatrati lakšom metom za potrebe pranja novca u odnosu na velika odvjetnička društva.

Zbog tog se razloga od pravnih stručnjaka u mnogim jurisdikcijama i uredima zahtijeva da provedu i procjenu općih rizika za svoj ured i procjenu rizika za sve nove i postojeće stranke koje obavljaju jednokratne posebne transakcije. Naglasak mora biti na provođenju procjene koja se temelji na rizicima.

Primjerice, kad je riječ o veličini odvjetničkog ureda, važan čimbenik koji treba uzeti u obzir pitanje je bi li određena stranka i predviđeni posao bili neuobičajeni, rizični ili sumnjivi s obzirom na konkretnog pravnog stručnjaka. Taj se čimbenik treba razmatrati u kontekstu djelatnosti pravnog stručnjaka te u kontekstu pravnih, profesionalnih i etičkih obveza u jurisdikciji ili jurisdikcijama djelatnosti tog stručnjaka.

DUBINSKA ANALIZA STRANKE

Uvod

Dubinska analiza stranke uključuje sljedeće aktivnosti (pojašnjene u nastavku) jer ste vi u boljem položaju da prepoznate sumnjive transakcije ako poznajete svoju stranku i razumijete pozadinu njihovih zahtjeva:

- potrebno je utvrditi i provjeriti identitet stranke, osim ako vam je njegov identitet već poznat
- potrebno je utvrditi postoji li stvarni vlasnik koji nije stranka i poduzeti razumne mjere za provjeru njegova identiteta i
- potrebno je procijeniti i, prema potrebi, prikupiti informacije o svrsi i namjeni poslovnog odnosa ili povremene transakcije.

Okolnosti u kojima se mora provesti dubinska analiza stranke navedene su u članku 11. Direktive:

Članak 11.

Države članice osiguravaju da obveznici primjenjuju mjere dubinske analize stranke u sljedećim okolnostima:

(a) prilikom uspostavljanja poslovnog odnosa;

(b) prilikom izvršavanja povremene transakcije koja:

i. iznosi 15 000 EUR ili više, bez obzira obavlja li se transakcija u obliku jedne operacije ili više operacija koje se čine povezanima; ili

ii. predstavlja prijenos novčanih sredstava definiran s članku 3. točki 9. Uredbe (EU) 2015/847 Europskog parlamenta i Vijeća (12), koja premašuje iznos od 1 000 EUR;

(c) u slučaju osoba koje trguju robom, prilikom obavljanja povremenih gotovinskih transakcija u iznosu od 10 000 EUR ili više, bez obzira obavlja li se transakcija u obliku jedne operacije ili više operacija koje se čine povezanima;

(d) za pružatelje usluga igara na sreću, prilikom preuzimanja dobitaka, stavljanja uloga ili u oba slučaja, prilikom izvršavanja transakcija u iznosu od 2 000 EUR ili više, bez obzira obavljaju li se transakcija u obliku jedne operacije ili više operacija koje se čine povezanima;

(e) kada postoji sumnja na pranje novca ili financiranje terorizma, bez obzira na sva moguća odstupanja, izuzeća ili pragove;

(f) kada postoje sumnje u istinitost ili primjerenost prethodno dobivenih identifikacijskih podataka o stranci.

Puni opis mjera dubinske analize stranke nalazi se u članku 13.:

Članak 13.

1. Mjere dubinske analize stranke obuhvaćaju:

(a) identifikaciju stranke i provjeru identiteta stranke na temelju dokumenata, podataka ili informacija dobivenih iz pouzdanog i neovisnog izvora, između ostalog, ako postoje, sredstvima elektroničke identifikacije, relevantnim uslugama povjerenja kako je utvrđeno u Uredbi (EU) br. 910/2014 Europskog parlamenta i Vijeća (14) ili bilo kojim drugim sigurnim, daljinskim ili elektroničkim postupcima identifikacije koje su regulirala, priznala, odobrila ili prihvatila relevantna nacionalna tijela;

(b) identifikaciju stvarnog vlasnika i poduzimanje odgovarajućih mjera za provjeru identiteta te osobe kako bi se obveznik mogao uvjeriti da zna tko je stvarni vlasnik, uključujući, u pogledu pravnih osoba, trustove, trgovačka društva, zaklade i slične pravne aranžmane, poduzimajući mjere potrebne za razumijevanje vlasničke i kontrolne strukture stranke. Ako je identificirani stvarni vlasnik viši rukovoditelj kako je navedeno u članku 3. stavku 6. točki (a) podtočki ii., obveznici poduzimaju potrebne razumne mjere za provjeru identiteta fizičke osobe koja je na položaju višeg rukovoditelja te vode evidenciju o poduzetim mjerama i o eventualnim poteškoćama s kojima su se susreli tijekom procesa provjere;

(c) procjenjivanje i, kada je potrebno, prikupljanje informacija o svrsi i namjeni poslovnog odnosa;

(d) provođenje stalnog praćenja poslovnih odnosa, uključujući i kontrolu transakcija tijekom poslovnog odnosa kako bi se osiguralo da su transakcije koje se obavljaju u skladu sa saznanjima dotičnog obveznika o stranci, poslovnom profilu i profilu rizika te, prema potrebi, izvoru novčanih sredstava i osiguravanju ažuriranja dokumentacije, podataka ili informacija koje se vode.

Pri provedbi mjera iz prvog podstavka, točaka (a) i (b), obveznici također provjeravaju je li svaka osoba koja tvrdi da djeluje u ime stranke za to i ovlaštena te identificiraju i provjeravaju identitet te osobe.

Posljednji element koji treba spomenuti u ovom kontekstu jest to da je pojam „poslovni odnos” definiran u članku 3. točki 13. Direktive kako slijedi:

Članak 3.

13. „poslovni odnos” znači poslovni, profesionalni ili komercijalni odnos koji je povezan s profesionalnim aktivnostima obveznika i od kojeg se očekuje, u vrijeme uspostave kontakta, da ima element trajnosti;

U kojem se trenutku provodi dubinska analiza stranke

U članku 11. jasno se navodi da se dubinska analiza stranke mora provesti ili prilikom uspostavljanja poslovnog odnosa ili prilikom izvršavanja određenih povremenih i definiranih transakcija. U članku 14. pojašnjava se da se dubinska analiza stranke mora provesti prije ijednog od tih događaja, iako države članice mogu dopustiti da se provjera identiteta stranke i stvarnog vlasnika obavi tijekom uspostave poslovnog odnosa ako je to potrebno kako ne bi došlo do prekida uobičajenog poslovanja i ako je rizik od pranja novca i financiranja terorizma nizak – ali se to ipak mora provesti što prije.

Ne postoji obveza provođenja dubinske analize stranke u slučaju angažiranja odvjetnika za aktivnosti koje nisu obuhvaćene područjem primjene Direktive. Međutim, mnogi odvjetnički uredi provode dubinsku analizu stranke za sve nove stranke, bez obzira na prirodu angažmana. Time se strankama omogućuje da se lakše prebace s korištenja nereguliranih usluga odvjetničkog ureda na korištenje reguliranih usluga te se ujedno odvjetničkim uredima smanjuje opterećenje povezano s obvezom stalnog praćenja prelaska s obavljanja povremenih transakcija na uspostavljanje poslovnog odnosa.

U članku 14. stavku 4. predviđena je posebna iznimka za odvjetnike u vezi s trenutkom provođenja dubinske analize stranke:

Članak 14.

4. Države članice zahtijevaju da obveznik koji nije u mogućnosti ispuniti zahtjeve za dubinsku analizu stranke utvrđene u članku 13. stavku 1. prvom podstavku točkama (a), (b) ili (c) ne obavlja transakcije putem bankovnog računa, ne uspostavlja poslovne odnose niti obavlja transakcije i da prekine poslovni odnos te razmotri izradu prijave o sumnjivoj transakciji FOJ-u u vezi sa strankom u skladu s člankom 33.

Države članice ne primjenjuju prvi podstavak na javne bilježnike, druge neovisne pravne stručnjake, revizore, vanjske računovođe i porezne savjetnike isključivo u mjeri u kojoj te osobe utvrđuju pravni položaj svojih stranaka ili obavljaju zadaće obrane ili zastupanja tih stranaka u sudskim postupcima ili u vezi sa sudskim postupcima, uključujući davanje savjeta o pokretanju ili izbjegavanju takvih postupaka.

Odvjetnici trebaju biti svjesni da je tu riječ o strogoj iznimci, koja se primjenjuje samo na poslove savjetovanja i vođenja sudskih postupaka, a ne na poslove izvršavanja transakcija.

U skladu s člankom 14. stavkom 5. postoji i dužnost provođenja stalnog praćenja „u primjereno vrijeme i na postojeće stranke na temelju procjene rizika, ili kada se promijene relevantne okolnosti stranke, ili kada je obveznik na temelju bilo kakve pravne obveze dužan tijekom relevantne kalendarske godine kontaktirati sa strankom u svrhu provjere svih relevantnih informacija povezanih sa stvarnim vlasnikom odnosno sa stvarnim vlasnicima”.

Očita okolnost koja dovodi do provođenja takvog stalnog praćenja situacija je kad se od odvjetnika zatraži da izvrši transakciju koja nije u skladu s poznatim resursima ili obrascima ponašanja stranke. Bez obzira na to, dobra je praksa primjenjivati sustav redovitog preispitivanja i ponovnog provođenja dubinske analize stranke. Isto je tako dobra praksa evidentirati provođenje takvog praćenja ako bi se kasnije pojavila pitanja o tome.

Razina

U članku 13. Direktive utvrđuju se opći zahtjevi za dubinsku analizu stranke, koja obuhvaća:

- (a) identifikaciju stranke i provjeru identiteta stranke na temelju dokumenata, podataka ili informacija dobivenih iz pouzdanog i neovisnog izvora, među ostalim, ako postoje, sredstvima elektroničke identifikacije i relevantnim uslugama povjerenja
- (b) identifikaciju stvarnog vlasnika i poduzimanje odgovarajućih mjera za provjeru identiteta te osobe kako bi se obveznik mogao uvjeriti da zna tko je stvarni vlasnik, uključujući, u pogledu pravnih osoba, trustove, trgovačka društva, zaklade i slične pravne aranžmane, poduzimajući mjere potrebne za razumijevanje vlasničke i kontrolne strukture stranke
- (c) procjenjivanje i, kada je potrebno, prikupljanje informacija o svrsi i namjeni poslovnog odnosa
- (d) provođenje stalnog praćenja poslovnih odnosa, uključujući i kontrolu transakcija tijekom poslovnog odnosa kako bi se osiguralo da su transakcije koje se obavljaju u skladu sa saznanjima dotičnog obveznika o stranci, poslovnom profilu i profilu rizika te, prema potrebi, izvoru novčanih sredstava i osiguravanju ažuriranja dokumentacije, podataka ili informacija koje se vode.

Ako neka osoba djeluje u ime stranke, odvjetnik mora provjeriti i je li ta osoba ovlaštena za to te utvrditi i provjeriti identitet te osobe.

U Prilogu I. Direktivi navodi se nepotpun popis varijabli rizika koje odvjetnici moraju uzeti u obzir pri utvrđivanju do koje mjere treba primijeniti mjere dubinske analize stranke:

Prilog I.

i. svrha računa ili odnosa;

ii. količina imovine koju polaže stranka ili veličina obavljenih transakcija;

iii. pravilnost ili trajanje poslovnog odnosa.

Kako je već navedeno, aktivnosti suzbijanja pranja novca i financiranja terorizma temelje se na procjeni rizika. Postoje dvije razine dubinske analize stranke, ovisno o razini uključenog rizika: pojednostavnjena i pojačana dubinska analiza stranke. Dodatne pojedinosti o prethodno navedenim općim odredbama navest će se u nastavku u okviru razmatranja tih dviju razina. Preporučuje se da se svi postupci evidentiraju.

Pojednostavnjena dubinska analiza

Pojednostavnjena dubinska analiza provodi se kad odvjetnik utvrdi da poslovni odnos ili transakcija ima nizak rizik od pranja novca ili financiranja terorizma, uzimajući u obzir procjenu rizika u konkretnom slučaju. U toj analizi odvjetnik naravno mora utvrditi identitet stranke, pri čemu se, naročito kad je riječ o nepoznatoj stranci, trebaju uzeti u obzir sljedeći elementi:

- ime, adresa i telefonski broj
- prijašnji i sadašnji radni status stranke
- mjesto i datum rođenja
- prijašnja i sadašnja adresa stanovanja
- poslovna adresa i poslovni telefonski brojevi
- bračni status
- imena i ostali identifikacijski podaci bračnog druga / bračnih drugova i djece
- ime i kontaktni podaci računovođe stranke
- izvadak iz kaznene evidencije
- sudski postupci u tijeku
- porezne prijave.

Dokazi o identitetu mogu uključivati:

- identifikacijske isprave kao što su putovnice i vozačke dozvole s fotografijom
- ostale oblike potvrde identiteta, uključujući jamstva osoba iz reguliranog sektora ili vašeg odvjetničkog ureda koje su neko vrijeme bile u poslovnom kontaktu s tom osobom.

Stranke bi u većini slučajeva trebale moći ispuniti zahtjeve o identifikaciji za potrebe suzbijanja pranja novca i financiranja terorizma provjerom identiteta uz osobnu nazočnost i prednošenje važeće putovnice ili identifikacijske isprave s fotografijom. Primjerke tih dokumenata trebalo bi čuvati, prema potrebi, u obliku izvornika u papirnatom obliku, ovjerenih preslika u papirnatom obliku, skeniranih snimki ili običnih preslika uz bilješku da je izvršen uvid u izvorne dokumente.

Osim toga, dobra je praksa imati jedno od sljedećega:

- dokument koji je izdalo državno tijelo kojim se potvrđuju ime i adresa ili ime i datum rođenja

- dokument koji je izdalo državno tijelo kojim se potvrđuje puno ime stranke i još jedan popratni dokument kojim se potvrđuju ime i adresa stranke ili njezino ime i datum rođenja.

Ako nije moguće ishoditi takve dokumente, potrebno je razmotriti pouzdanost drugih izvora i rizike povezane sa strankom i odvjetničkim angažmanom. Elektronička provjera može biti sama po sebi dovoljna, pod uvjetom da odvjetnik u postupku provjere koristi više izvora podataka.

Ako su dokumenti na stranom jeziku, odvjetnici moraju poduzeti odgovarajuće korake kako bi se u razumnoj mjeri uvjerali da se tim dokumentima dokazuje identitet stranke.

Ako se nije osobno upoznao sa strankom, odvjetnik mora razmotriti predstavlja li to dodatan rizik koji bi trebalo uzeti u obzir pri procjeni rizika stranke i slijedom toga pri određivanju opsega mjera dubinske analize stranke koje se primjenjuju.

Ako stranka ne može pružiti standardni način provjere, trebalo bi razmotriti je li to u skladu s profilom i okolnostima stranke ili bi to moglo biti dokaz pranja novca ili financiranja terorizma. Ako za to postoje dobri razlozi, u obzir se mogu uzeti i alternativni oblici dokumentacije.

U nastavku teksta postoje odjeljci o visokorizičnim trećim zemljama, politički izloženim osobama i drugim ranjivostima povezanim sa suzbijanjem pranja novca ili financiranja terorizma. Te se ranjivosti pojavljuju u okviru pojačane dubinske analize jer zahtijevaju poduzimanje daljnjih mjera, no odvjetnik će znati postoje li te ranjivosti samo ako se na početku postave odgovarajuća pitanja o stranci, na temelju kojih će odvjetnik moći odlučiti koja je primjerena razina dubinske analize stranke. Drugim riječima, potrebno je razumjeti obje razine kako bi se sa sigurnošću moglo ocijeniti kojoj kategoriji pripada određena stranka ili transakcija. Na kraju odjeljka o pojačanoj dubinskoj analizi u nastavku nalazi se i opis raznih čimbenika rizika, koji se obično nazivaju „znakovi upozorenja”, a koji pomažu u razlikovanju tih dviju kategorija.

U Prilogu II. Direktivi navodi se nepotpun popis čimbenika i vrsta dokaza mogućeg nižeg rizika, koji bi mogli dovesti do primjene pojednostavnjene dubinske analize i trebaju se uzeti u obzir. Podijeljeni su na tri kategorije (vrsta stranke, vrsta transakcije i geografski čimbenici) kako slijedi:

Prilog II.

1. Čimbenici rizika stranke:

(a) javna poduzeća koja su uvrštena na burzu i koja podliježu zahtjevima za objavljivanje (zbog pravila burze ili zakona ili zakonski nametnutih sredstava), koji uvode zahtjeve za osiguranje odgovarajuće transparentnosti stvarnog vlasništva;

(b) javne uprave ili poduzeća;

(c) stranke koje imaju boravište u geografskim područjima manjeg rizika kao što je navedeno u točki 3.

2. Čimbenici rizika proizvoda, usluge, transakcije ili kanala dostave:

(a) police životnog osiguranja za koje je premija niska;

(b) police mirovinskog osiguranja ako ne postoji mogućnost ranijeg otkupa police, a polica se ne može upotrijebiti kao osiguranje;

(c) mirovinski ili sličan sustav koji osigurava mirovine zaposlenicima gdje se doprinosi uplaćuju putem odbitaka od plaća, a pravila sustava ne dopuštaju prijenos članskog udjela;

(d) financijski proizvodi ili usluge koje pružaju prikladno definirane i ograničene usluge određenim tipovima stranaka kako bi povećali pristup u svrhu financijskog uključivanja;

(e) proizvodi gdje rizicima od pranja novca i financiranja terorizma upravljaju drugi čimbenici kao što su ograničenja izdataka ili transparentnost vlasništva (npr. određene vrste elektroničkog novca).

3. Čimbenici geografskog rizika – registracija, poslovni nastan, boravište u:

(a) države članice;

(b) treće zemlje koje imaju djelotvorne sustave za SPNFT;

(c) treće zemlje za koje su vjerodostojni izvori ustanovili da imaju nisku razinu korupcije ili drugih kriminalnih aktivnosti;

(d) treće zemlje koje, na temelju vjerodostojnih izvora poput uzajamnih evaluacija, detaljnih izvješća o ocjeni ili objavljenih izvješća o daljnjim aktivnostima, imaju zahtjeve za borbu protiv pranja novca i financiranja terorizma usklađene s revidiranim preporukama FATF-a i koje djelotvorno provode te zahtjeve.

Nakon što se poslovni odnos uspostavi, treba ga stalno pratiti radi utvrđivanja događaja koji mogu dovesti do nastanka zahtjeva za daljnjom dubinskom analizom u budućnosti.

Bez obzira na primijenjenu razinu dubinske analize stranke, odvjetnici bi trebali osmisliti unutarnju politiku i postupke kako bi se mjere dubinske analize stranke, uključujući pojednostavnjenu dubinsku analizu, dosljedno primjenjivale i kako bi se evidentirali jasni dokazi o primijenjenom pristupu. Nepostojanje zadovoljavajućih postupaka dovodi odvjetnike u stanje višeg rizika od počinjenja kaznenih djela pranja novca, što uključuje moguće sankcije.

Pojačana dubinska analiza

Provođenje pojačane dubinske analize zahtijeva se kad postoje viši rizici. U članku 18. Direktive navode se primjeri transakcija višeg rizika, za koje se osobito zahtijeva provođenje pojačane dubinske analize. Trebalo bi pojačati razinu i prirodu praćenja poslovnog odnosa kako bi se utvrdilo čine li se te transakcije ili aktivnosti sumnjivima. Te su transakcije sljedeće:

- složene transakcije
- neobično velike transakcije
- transakcije koje se provode prema neobičnom uzorku

- transakcije koje nemaju očitu gospodarsku ili zakonitu svrhu.

U Prilogu III. Direktivi navodi se nepotpun popis čimbenika i vrsta dokaza mogućeg višeg rizika, koji bi mogli dovesti do primjene pojačane dubinske analize i trebaju se uzeti u obzir. Podijeljeni su isto tako na tri kategorije (vrsta stranke, vrsta transakcije i geografski čimbenici) kako slijedi:

Prilog III.

1. Čimbenici rizika stranke:

- (a) poslovni odnos provodi se u neobičnim okolnostima;
- (b) stranke koje imaju boravište u geografskim područjima većeg rizika kako je određeno u točki 3.;
- (c) pravne osobe ili aranžmani koji predstavljaju sredstva za čuvanje osobne imovine;
- (d) društva koja imaju nominalne dioničare ili dionice na donositelja;
- (e) poduzeća s intenzivnim gotovinskim poslovanjem;
- (f) struktura vlasništva društva čini se neobično ili previše složenom s obzirom na prirodu posla društva;
- (g) stranka je državljanin treće zemlje koji traži pravo na boravak ili državljanstvo u državi članici u zamjenu za transfere kapitala, kupnju nekretnina ili državnih obveznica ili ulaganja u korporativne subjekte u toj državi članici.

2. Čimbenici rizika proizvoda, usluge, transakcije ili kanala dostave:

- (a) privatno bankarstvo;
- (b) proizvodi ili transakcije koji mogu pogodovati anonimnosti;
- (c) poslovni odnosi ili transakcije s nenazočnom strankom, bez određenih oblika zaštite kao što su sredstva elektroničke identifikacije, relevantne usluge povjerenja kako su definirane u Uredbi (EU) br. 910/2014 ili bilo koji drugi siguran, daljinski ili elektronički, postupak identifikacije koji su regulirala, priznala, odobrila ili prihvatila relevantna nacionalna tijela;
- (d) plaćanja primljena od nepoznatih ili nepovezanih trećih osoba;
- (e) novi proizvodi i nove poslovne prakse, uključujući nove mehanizme dostave te upotrebu novih tehnologija ili tehnologija u razvoju za nove i već postojeće proizvode;
- (f) transakcije povezane s naftom, oružjem, plemenitim kovinama, duhanskim proizvodima, kulturnim artefaktima i drugim predmetima od arheološkog, povijesnog, kulturnog i vjerskog značaja ili od izuzetne znanstvene vrijednosti, te s bjelokošću i zaštićenim vrstama.

3. Čimbenici geografskog rizika:

(a) ne dovodeći u pitanje članak 9., zemlje za koje su vjerodostojni izvori poput uzajamnih evaluacija, detaljnih izvješća o ocjeni ili objavljenih izvješća o daljnjim aktivnostima ustanovili da nemaju djelotvorne sustave SPNFT-a;

(b) zemlje za koje su vjerodostojni izvori ustanovili da imaju znatnu razinu korupcije ili drugih kriminalnih aktivnosti;

(c) zemlje koje podliježu sankcijama, zabranama trgovine ili sličnim mjerama koje donose, na primjer, Ujedinjeni narodi;

(d) zemlje koje financiraju ili podržavaju terorističke aktivnosti ili unutar kojih djeluju proglašene terorističke organizacije.

Ta podjela na tri kategorije (stranke, usluge i geografski čimbenici) korisna je smjernica za cijeli proces dubinske analize.

Dodatno korisno načelo pritom je to da mjera u kojoj odvjetnik mora pribaviti i preispitati dokaze o financijskom položaju stranke ili bilo kojem drugom čimbeniku rizika ovisi o profilu rizičnosti stranke ili posla. Taj je zahtjev stroži u situacijama u kojima se primjenjuje pojačana dubinska analiza. Određene provjere smatraju se dobrom praksom u svim slučajevima – na primjer, provjera izvora novčanih sredstava i izvora bogatstva korisno je praktično sredstvo za općenitu zaštitu određenog odvjetničkog ureda.

Oslanjanje na treće osobe

Člankom 25. Direktive propisuje se da države članice mogu odvjetnicima (i drugim obveznicima) dopustiti oslanjanje na treće osobe u ispunjavanju zahtjeva dubinske analize stranke. Budući da države članice imaju slobodu u odabiru pravila, ta se pravila razlikuju među državama i trebalo bi ih utvrditi. Međutim, u Direktivi se izričito propisuje da „krajnja odgovornost za ispunjavanje tih zahtjeva [dubinske analize stranke] i nadalje leži na obvezniku koji se oslanja na treću osobu”. Zbog toga bi odvjetnici uvijek trebali pitati koje je upite ta treća osoba podnijela za potrebe dubinske analize stranke kako bi osigurali usklađenost s Direktivom i pristupom koji se temelji na procjeni rizika.

Člankom 26. uvode se ograničenja u pogledu toga na koje se treće osobe odvjetnici (i drugi obveznici u okviru Direktive) mogu oslanjati:

Članak 26.

1. Za potrebe ovog odjeljka „treće osobe” znači obveznici navedeni u članku 2., njihove organizacije članice ili udruženja tih obveznika ili druge institucije ili osobe koje se nalaze u državi članici ili trećoj zemlji:

(a) koji primjenjuju zahtjeve dubinske analize stranke i zahtjeve za vođenje evidencije koji su usklađeni s onima koji su utvrđeni u ovoj Direktivi; i

(b) čija se usklađenost sa zahtjevima iz ove Direktive nadzire na način koji je u skladu s poglavljem VI. odjeljkom 2.

Drugim riječima, te treće osobe moraju ili same podlijevati obvezama iz Direktive ili podlijevati režimu koji je usklađen sa zahtjevima iz Direktive o dubinskoj analizi stranke, vođenju evidencije i nadzoru.

Državama članicama zabranjeno je dopuštati odvjetnicima (i drugim obveznicima) oslanjanje na treće osobe sa sjedištem u visokorizičnim trećim zemljama (vidjeti više o njima u nastavku). Države članice mogu podružnice i društva kćeri u većinskom vlasništvu obveznika sa sjedištem u EU-u izuzeti od te zabrane ako se te podružnice i društva kćeri u većinskom vlasništvu u potpunosti pridržavaju politika i postupaka unutar grupe u skladu sa zahtjevima iz Direktive o politikama i praksama unutar grupe (članak 45.).

Općenito, odvjetnici bi trebali osigurati da dostavljene informacije o dubinskoj analizi stranke nisu zastarjele te biti svjesni toga da se procjena rizika koju provodi osoba na koju se određeni odvjetnik oslanja možda ne podudara s odvjetnikovom vlastitom procjenom rizika. Moguće je da oslanjanje na treću osobu neće biti primjereno u svim slučajevima, pa bi odvjetnici trebali uzeti u obzir to da je oslanjanje na treću osobu samo po sebi rizik. Općenito, odvjetnici bi se trebali sami uvjeriti:

- da treća osoba ima dobar ugled
- da je treća osoba regulirana i da se nad njom provode nadzor i praćenje
- da treća osoba ima uspostavljene mjere kojima se osigurava usklađenost sa zahtjevima o dubinskoj analizi stranke i vođenju evidencije
- da treća osoba posjeduje potrebne informacije o rizicima specifičnima za zemlju u kojoj posluje.

Pisane politike, kontrole i postupci

Važno je da odvjetnici imaju pisane politike, kontrole i postupke koji su dio procjene rizika u njihovim odvjetničkim uredima, što se naročito odnosi na dubinsku analizu stranke.

Vođenje evidencije u pisanom obliku važno je ili korisno u sljedećim područjima:

- razumijevanje ključnih rizika od pranja novca i financiranja terorizma s kojima se odvjetnik ili odvjetničko društvo suočavaju
- izvori korišteni u provođenju njihove procjene rizika od pranja novca i financiranja terorizma

- razina osoblja unutar odvjetničkog ureda koje ima diskrecijsku slobodu odlučivanja o politikama i postupcima te okolnosti pod kojima se ta diskrecijska sloboda može primjenjivati
- zahtjevi dubinske analize stranke koji se trebaju ispuniti za provođenje pojednostavnjene, standardne i pojačane dubinske analize (pri čemu se standardna dubinska analiza po svojoj složenosti nalazi između pojednostavnjene i pojačane analize, a obično se primjenjuje u slučajevima u kojima postoji potencijalni rizik, ali je malo vjerojatno da će se taj rizik ostvariti)
- u kojim se slučajevima i pod kojim uvjetima dopušta eksternaliziranje obveza povezanih s dubinskom analizom stranke ili oslanjanje na treće osobe
- kako se ograničava rad na spisima za koje nije obavljena dubinska analiza stranke
- okolnosti u kojima je dopuštena odgođena dubinska analiza stranke
- u kojim se slučajevima prihvaćaju gotovinska plaćanja
- u kojim se slučajevima prihvaćaju plaćanja primljena od trećih osoba ili plaćanja izvršena u korist trećih osoba
- odluke donesene izvan okvira uobičajene politike, primjerice ako se donese odluka o primjeni dodatnih kontrola u odnosu na određenu stranku ili određeni posao.

U članku 45. propisana su posebna pravila za odvjetničke urede (i druge obveznike) koji su dio grupe:

Članak 45.

1. Države članice zahtijevaju da obveznici koji su dio grupe provode politike i postupke grupe, uključujući politike zaštite podataka te politike i postupke za razmjenu informacija unutar grupe u svrhu SPNFT-a. Te politike i postupci djelotvorno se provode na razini podružnica i društva kćeri u većinskom vlasništvu u državama članicama i trećim državama.

2. Države članice zahtijevaju da obveznici koji upravljaju poslovnim jedinicama u drugoj državi članici osiguraju da te poslovne jedinice poštuju nacionalne odredbe te druge države članice kojima se prenosi Direktiva.

3. Države članice osiguravaju da, kada obveznici imaju podružnice ili društva kćeri u većinskom vlasništvu u trećim zemljama u kojima su minimalni zahtjevi SPNFT-a manje strogi nego oni u državama članicama, njihove podružnice i društva kćeri u većinskom vlasništvu u trećim zemljama ispunjavaju zahtjeve države članice, uključujući zaštitu podataka, u mjeri u kojoj to dopušta nacionalno pravo treće zemlje.

...

5. Države članice zahtijevaju da, kada pravo treće zemlje ne dopušta provedbu potrebnih politika i postupaka iz stavka 1., obveznici osiguravaju da podružnice i društva kćeri u većinskom vlasništvu u toj trećoj zemlji primijene dodatne mjere kako bi se djelotvorno nosile s rizikom od pranja novca ili financiranja terorizma te informiraju nadležna tijela svoje matične države članice. Ako dodatne mjere nisu dostatne, nadležna tijela u matičnoj državi članici provode dodatne nadzorne mjere među ostalim zahtijevajući da grupa ne uspostavlja poslovne odnose odnosno da ih prekine i da ne obavlja transakcije te, prema potrebi, zahtijevajući od grupe obustavu poslovanja u trećoj zemlji.

Drugim riječima, ako su podružnice dio grupe, moraju razmjenjivati informacije unutar grupe za potrebe suzbijanja pranja novca i financiranja terorizma. Podružnice isto tako moraju poštovati nacionalne odredbe o suzbijanju pranja novca i financiranja terorizma države članice u kojoj imaju sjedište.

Ako se podružnica nalazi u trećoj zemlji s nižim standardima u području suzbijanja pranja novca i financiranja terorizma, mora se pridržavati pravila o suzbijanju pranja novca i financiranja terorizma države članice u kojoj se nalazi odvjetnički ured, u mjeri u kojoj to dopušta lokalno pravo treće zemlje. Ako treća zemlja ne dopušta provedbu politika i postupaka predmetnog odvjetničkog ureda, podružnice moraju primjenjivati dodatne mjere za suzbijanje pranja novca i financiranja terorizma, a odvjetnički ured mora o tome obavijestiti svoja nadležna tijela. Ako te dodatne mjere nisu dostatne, država članica mora provoditi dodatne nadzorne mjere, pri čemu je, prema potrebi, ovlaštena zahtijevati od odvjetničkog ureda da zatvori predmetnu podružnicu.

Kao i uvijek, odvjetnici bi trebali redovito preispitivati i ažurirati politike, kontrole i postupke na razini cijele grupe te voditi pisanu evidenciju o svim uvedenim izmjenama. Trebali bi voditi i pisanu evidenciju o mjerama poduzetima radi obavješćivanja svojeg osoblja o politikama na razini cijele grupe i svim izmjenama tih politika.

Vođenje evidencije

U članku 40. Direktive utvrđuje se obveza vođenja evidencije, koja je zasebna od obveze vođenja pisanih postupaka. Ta se evidencija mora čuvati u razdoblju od pet godina nakon završetka poslovnog odnosa sa strankom ili nakon datuma izvršenja povremene transakcije. Taj se zahtjev odnosi i na dubinsku analizu stranke i na utvrđivanje transakcija. Rok čuvanja od pet godina propisan je Direktivom kao najkraći rok, no odvjetnici bi trebali provjeriti svoje nacionalne propise kako bi utvrdili je li lokalno propisan dulji rok.

Kad je riječ o dubinskoj analizi stranke, odvjetnici moraju čuvati primjerke dokumenata i informacije potrebne za ispunjavanje zahtjeva dubinske analize stranke, među ostalim, ako je dostupno, ne samo primjerke dokumenata u papirnatom obliku, već i informacije pribavljene sredstvima elektroničke identifikacije, relevantnim uslugama povjerenja ili bilo kojim drugim sigurnim, daljinskim ili elektroničkim postupkom identifikacije koji prihvaćaju relevantna nacionalna tijela.

Kad je riječ o transakcijama, odvjetnici moraju čuvati prateću dokumentaciju i evidencije o transakcijama, što obuhvaća izvorne dokumente ili preslike dokumenata koje su prihvatljive u sudskim postupcima na temelju primjenjivog nacionalnog prava, a koje su potrebne za utvrđivanje

transakcija. Te bi evidencije morale biti dostatne u toj mjeri da omogućuju rekonstrukciju pojedinačnih transakcija (uključujući iznose i valute transakcija) kako bi mogle poslužiti kao dokazi u mogućem kaznenom progonu.

Podaci koji se čuvaju u okviru bilo koje od navedenih stavki moraju se izbrisati po isteku roka od pet godina, osim ako je nacionalnim pravom propisano drukčije. Podaci se ni u kojem slučaju ne smiju čuvati dulje od deset godina.

Trgovačka društva

Trgovačko društvo je pravni subjekt sam po sebi, no svoje poslovanje obavlja putem predstavnika. Odvjetnici moraju utvrditi identitet i provjeriti postojanje trgovačkog društva.

Identitet trgovačkog društva sastoji se od njegova statuta, poslovanja i pravne strukture vlasništva.

Odvjetnici trebaju provjeriti:

- ime trgovačkog društva
- broj trgovačkog društva ili drugi registracijski broj
- adresu registriranog sjedišta trgovačkog društva i, ako se razlikuju, njegovo glavno mjesto poslovanja.

Ako je trgovačko društvo uvršteno na uređeno tržište, odvjetnici trebaju dodatno provjeriti:

- pravo kojemu trgovačko društvo podliježe i statut trgovačkog društva
- puna imena članova upravnog odbora (ili jednakovrijednog upravljačkog tijela) i viših rukovoditelja odgovornih za poslovanje trgovačkog društva.

Trgovačko društvo koje je uvršteno na uređeno tržište vjerojatno će imati niži rizik. Ako je to zaključak procjene, bilo bi dovoljno ishoditi potvrdu o uvrštenju trgovačkog društva na uređeno tržište, primjerice:

- primjerak datirane stranice preuzete s internetskih stranica relevantne burze iz koje se vidi da je trgovačko društvo uvršteno na burzu
- fotokopiju uglednih dnevnih novina iz koje se vidi da je trgovačko društvo uvršteno na burzu
- informacije dobivene od uglednog pružatelja usluga elektroničke provjere ili iz internetskog registra.

Za društvo kćer uvrštenog trgovačkog društva odvjetnici će trebati dokaz o odnosu između matičnog društva i društva kćeri, primjerice:

- posljednja porezna prijava društva kćeri
- bilješka u posljednjoj revidiranoj računovodstvenoj dokumentaciji matičnog društva ili društva kćeri
- informacije dobivene od uglednog pružatelja usluga elektroničke provjere ili iz internetskog registra
- informacije iz objavljenih izvještaja matičnog društva, što uključuje informacije s njegovih internetskih stranica.

Odvjetnici koji već djeluju u ime matičnog društva mogu za postojeću stranku za potrebe provjere podataka o društvu kćeri navesti upućivanje na spis o dubinskoj analizi stranke, pod uvjetom da je identitet postojeće stranke utvrđen u skladu sa standardima iz Direktive.

Ako trgovačko društvo nije uvršteno na uređeno tržište, može se zahtijevati dodatna provjera, kako slijedi:

- pretraživanje relevantnog registra trgovačkih društava
- preslika potvrde o registraciji trgovačkog društva
- podnesena revidirana računovodstvena dokumentacija
- informacije dobivene od uglednog pružatelja usluga elektroničke provjere.

Ako je trgovačko društvo dobro poznato u široj javnosti, odvjetnici mogu smatrati da je razina rizika od pranja novca i financiranja terorizma niska i primijeniti mjere dubinske analize stranke razmjerno tom riziku.

Ako je trgovačko društvo registrirano izvan EU-a, trebalo bi tražiti istu vrstu dokumentacije i provjere. Jasno je da u tom slučaju rizici mogu biti viši, pa bi odvjetnik možda trebao razmotriti da provjeru dokumenata povjeri osobi iz reguliranog sektora ili drugom stručnjaku čiji se identitet može provjeriti uvidom u imenik stručnjaka.

Trustovi

U članku 31. Direktive navodi se da se odredbe o trustovima ne primjenjuju samo na trustove, već i na „određene vrste društava oblika *Treuhand* ili društava oblika *fideicomiso*, ako takvi aranžmani imaju strukturu ili funkcije slične trustovima. Države članice utvrđuju obilježja s pomoću kojih se utvrđuje imaju li pravni aranžmani strukturu ili funkcije slične trustovima u odnosu na takve pravne aranžmane uređene njihovim pravom.” Stoga će odvjetnici morati provjeriti jesu li u njihovim državama članicama priznati takvi trustovi ili aranžmani slični trustovima.

U članku 3. točki 6. (vidjeti tekst u nastavku pod naslovom „Stvarno vlasništvo”) definira se popis stvarnih vlasnika u slučaju trustova. Prema shvaćanju pojma „trust” u engleskom pravu, trustovi

nemaju pravnu osobnost i stoga ne mogu sami po sebi biti stranke. Stranka može biti jedna od osoba iz članka 3. točke 6., kao što su:

- osnivač
- upravitelj/upravitelji
- zaštitnik/zaštitnici ili
- jedan korisnik ili više njih.

O utvrđivanju toga koje od tih skupina mogu biti stranke ovisit će i to kome odvjetnik duguje dužnost pažnje i kome će se pružati savjeti.

STVARNO VLASNIŠTVO

U članku 3. točki 6. definira se značenje pojma „stvarni vlasnik”, koji je od ključne važnosti za sve što slijedi:

Članak 3.

6. „stvarni vlasnik” znači svaka fizička osoba ili više njih koje u konačnici posjeduju ili kontroliraju stranku i/ili fizička osoba ili više njih u čije ime se provodi transakcija i uključuje barem:

(a) u slučaju poslovnih subjekata:

i. jednu ili više fizičkih osoba koje u konačnici posjeduju ili kontroliraju pravni subjekt putem izravnog ili neizravnog vlasništva dovoljnog postotka dionica ili prava glasa ili vlasničkih udjela u tom subjektu, uključujući putem udjela dionica koje glase na donositelja ili putem kontrole drugim sredstvima osim društava uvrštenih na uređena tržišta koja podliježu obvezi otkrivanja u skladu s pravom Unije ili jednakovrijednim međunarodnim standardima koji osiguravaju odgovarajuću transparentnost informacija o vlasništvu.

Udjel dionica od 25 % plus jedna dionica ili vlasnički udio od preko 25 % u stranci u koji drži fizička osoba pokazatelj je izravnog vlasništva. Udjel dionica od 25 % plus jedna dionica ili vlasnički udio od preko 25 % u stranci u vlasništvu korporativnog subjekta koji je pod kontrolom fizičke osobe ili više njih ili više korporativnih subjekata koji su pod kontrolom iste fizičke osobe ili više njih pokazatelj je neizravnog vlasništva. To se primjenjuje ne dovodeći u pitanje pravo država članica da odluče da niži postotak može biti naznaka vlasništva ili kontrole. Kontrola drugim sredstvima može se utvrditi, između ostalog, u skladu s kriterijima iz članka 22. stavaka od 1. do 5. Direktive 2013/34/EU Europskog parlamenta i Vijeća;

ii. ako, nakon što su iscrpljena sva moguća sredstva i pod uvjetom da nema osnova za sumnju, osobe iz točke i. nisu identificirane ili ako postoji sumnja da je identificirana osoba ili više njih stvarni vlasnik ili vlasnici, fizička osoba ili više njih koje su na položaju višeg rukovoditelja;

obveznici vode evidenciju o mjerama koje su poduzete kako bi se identificiralo stvarno vlasništvo prema podtočki i. te ovoj podtočki;

(b) u slučaju trustova, sve sljedeće osobe:

i. osnivača odnosno osnivače;

ii. upravitelja odnosno upravitelje;

iii. zaštitnika odnosno zaštitnike (ako postoji/-e);

iv. korisnike, ili u slučaju kada se pojedinci koji imaju korist od pravnog aranžmana ili subjekta tek trebaju utvrditi, skupinu osoba u čijem se temeljnom interesu pravni aranžman ili subjekt uspostavlja ili u čijem temeljnom interesu pravni aranžman ili subjekt djeluje;

v. svaku drugu fizičku osobu koja u konačnici provodi kontrolu nad trustom izravnim ili neizravnim vlasništvom ili na drugi način;

(c) u slučaju pravnih osoba poput zaklada i pravnih aranžmana sličnih trustovima, fizičku osobu ili više njih koje obavljaju istovrijedne ili slične funkcije onima iz točke (b);

Članci 30. i 31. Direktive odnose se na stvarno vlasništvo nad raznim subjektima koji mogu biti stranke odvjetničkog ureda, na osnovi toga da je važno da odvjetnici razumiju tko su stvarne osobe iza određene transakcije, bez obzira na to koji subjekt nastupa kao stranka.

Na temelju članka 30. od država članica sad se zahtijeva da imaju registre stvarnog vlasništva kojima će odvjetnici (među ostalima) imati pristup. Naravno, ti registri sadržavat će samo pojedinosti o subjektima registriranim u EU-a, a ne i o subjektima registriranim izvan EU-a. Iako je postojanje registra obvezno, ostali su aspekti dobrovoljni, primjerice hoće li se za informacije iz registra naplaćivati naknada ili hoće li otkrivanje određenih informacija izlagati stvarnog vlasnika ozbiljnim rizicima.

U članku 30. stavku 8. naglašava se i da primjena pristupa koji se temelji na procjeni rizika znači da se odvjetnici ne bi smjeli oslanjati isključivo na informacije iz registra.

Općenito, bez obzira na to je li subjekt registriran u EU-u ili izvan njega, odvjetnik će od subjekta koji je stranka trebati sljedeće vrste informacija:

- ime subjekta, njegovo mjesto registracije, njegov registracijski broj, njegovo registrirano sjedište i glavno mjesto poslovanja
- imena članova upravnog odbora ili članova jednakovrijednog upravljačkog tijela
- imena viših rukovoditelja odgovornih za poslovanje
- pravo kojem subjekt podliježe
- pravni vlasnici

- stvarni vlasnici, što uključuje vlasništvo putem dionica, prava glasa, vlasničkih udjela, udjela dionica koje glase na donositelja ili putem kontrole drugim sredstvima
- dokumenti o upravljanju.

Naravno, ako se bilo koji od prethodno navedenih podataka promijene tijekom poslovnog odnosa, stranci treba jasno dati do znanja da o tim promjenama mora obavijestiti odvjetnika jer bi one mogle utjecati na procjenu rizika.

Članak 31. odnosi se na trustove i druge vrste pravnih aranžmana, kao što su fiducij, određene vrste društava oblika *Treuhand* ili društava oblika *fideicomiso*, ako takvi aranžmani imaju strukturu ili funkcije slične trustovima.

Članak 31. stavak 1. drugi podstavak uključuje ovu obvezu u vezi s trustovima unutar EU-a:

Članak 31. stavak 1.

Svaka država članica zahtijeva da upravitelji svakog trusta osnovanog izričitom izjavom (express trust), kojim se upravlja u toj državi članici, dobiju i čuvaju odgovarajuće, točne i ažurirane informacije o stvarnom vlasništvu koje se tiču trusta. Te informacije uključuju identitet:

- (a) osnivača (jedinog odnosno svih);*
- (b) upravitelja (jedinog odnosno svih);*
- (c) zaštitnika (jedinog odnosno svih, ako postoje);*
- (d) korisnikâ ili skupine korisnika;*
- (e) svih ostalih fizičkih osoba koje imaju stvarnu kontrolu nad trustom.*

Te informacije isto tako treba uključiti u registar stvarnog vlasništva države članice u kojoj upravitelj trusta (ili osoba s jednakovrijednim položajem) ima boravište ili poslovni nastan. Međutim, ako upravitelj trusta (ili osoba s jednakovrijednim položajem) ima boravište ili sjedište izvan EU-a, te informacije moraju biti u registru stvarnog vlasništva države članice u kojoj upravitelj trusta (ili osoba s jednakovrijednim položajem) ulazi u poslovni odnos ili stječe nekretninu u ime trusta.

Primjenjuju se svi isti uvjeti u pogledu pristupa informacijama koji su već prethodno navedeni u odnosu na registar stvarnog vlasništva, uključujući i to da primjena pristupa koji se temelji na procjeni rizika znači da se odvjetnik ne bi smio isključivo oslanjati na informacije iz registra.

Količina informacija koju odvjetnik treba prikupiti od stranke ovisit će o tome koju ulogu ima odvjetnik. Ako odvjetnik osniva trust, trgovačko društvo ili drugi pravni subjekt ili upravlja njima ili ako djeluje kao upravitelj ili direktor trusta, trgovačkog društva ili drugog pravnog subjekta, od njega će se zahtijevati, osim da može identificirati stvarne vlasnike i osobe koje imaju kontrolu nad trustom, trgovačkim društvom ili drugim pravnim subjektom, i to da bude upoznat s općom svrhom te strukture i izvorom novčanih sredstava u toj strukturi.

Od odvjetnika koji pruža druge usluge (npr. djeluje kao registrirano sjedište) za trust, trgovačko društvo ili drugi pravni subjekt zahtijevat će se da prikupi dovoljno informacija kako bi mogao identificirati stvarne vlasnike i osobe koje imaju kontrolu nad trustom, trgovačkim društvom ili drugim pravnim subjektom.

Odvjetnik koji ne djeluje kao upravitelj trusta može se, u odgovarajućim okolnostima, oslanjati na sažetak koji je izradio drugi pravni stručnjak ili računovođa ili pružatelj usluga trusta ili trgovačkih društava ili na relevantne izvratke iz same isprave o trustu kako bi mogao identificirati osnivača, upravitelje, zaštitnika (ako postoji) ili korisnike trusta ili sve ostale fizičke osobe koje imaju stvarnu kontrolu nad trustom.

Naravno, tijekom postupka dubinske analize stranke koji se provodi u pogledu stvarnog vlasnika potrebno je postupati s pažnjom. Stranka primjerice može biti zastupnik, na temelju punomoći ili u svojstvu stečajnog upravitelja. Odvjetnici trebaju biti na oprezu zbog mogućnosti da se navodni zastupnički odnosi iskorištavaju za lakšu prijevaru.

Preporučuje se primjena razmjernog pristupa. Primjerice, u slučaju složenog trgovačkog društva bilo bi nerazmjerno provoditi neovisna pretraživanja više subjekata na više razina korporativnog lanca kako bi se utvrdilo je li osoba, akumuliranjem vrlo malih udjela u različitim subjektima, u konačnici uspjela ostvariti više od 25 % udjela u korporativnom subjektu koji je stranka. Umjesto toga, odvjetnici se moraju uvjeriti da su općenito upoznati s vlasničkom i kontrolnom strukturom trgovačkog društva koje je stranka.

I članak 30. i članak 31. sadržavaju odredbe kojima se zahtijeva prijavljivanje neusklađenosti, što znači da obveznici moraju prijaviti sve neusklađenosti koje uoče između informacija o stvarnom vlasništvu dostupnih u središnjim registrima i informacija o stvarnom vlasništvu koje su dostupne njima kao obveznicima. To se odnosi na informacije o trgovačkom društvu i druge registre stvarnog vlasništva.

Ne postoji dužnost aktivnog traženja takvih neusklađenosti te se dužnost prijavljivanja neusklađenosti ne primjenjuje ako informacije podliježu odnosu povjerljivosti između odvjetnika i stranke ili ako neusklađenost nije bitna (na primjer, ako je umjesto punog srednjeg imena naveden samo inicijal). Neusklađenost se može prvo prijaviti stranci kako bi mu se omogućilo da je brzo ispravi. Ako se donese odluka o neprijavljanju neusklađenosti, primjerice zbog toga što neusklađenost nije bitna, svejedno se savjetuje da se evidentira koje su mjere poduzete.

VISOKORIZIČNE TREĆE ZEMLJE

Članak 18.a Direktive sadržava detaljne upute o načinu postupanja sa strankama iz visokorizičnih trećih zemalja. Komisija je zadužena za utvrđivanje zemalja koje imaju strateške nedostatke u svojim režimima za suzbijanje pranja novca i financiranja terorizma, a to se čini radi zaštite integriteta financijskog sustava EU-a. [Posljednji popis](#) sastavljen je 7. svibnja 2020. U Prilogu 1. navode se zemlje s tog popisa.

Čimbenici rizika zemlje očito su istaknuti čimbenik u procjeni cjelokupnog rizika. S druge strane, ako stranke ili stvarni vlasnici stranaka imaju boravište/sjedište ili posluju u niskorizičnim jurisdikcijama, to bi se isto trebalo odražavati u procjeni rizika.

Odvjetnici bi trebali imati na umu da mogu postojati i druge jurisdikcije za koje postoji visok rizik od pranja novca, a koje nisu navedene na popisu „visokorizičnih trećih zemalja” Europske komisije. Primjerice, rang-liste zemalja po korupciji koje objavljuje organizacija Transparency International (globalna nevladina organizacija koja se bori protiv korupcije) i izvješća koja svake godine sastavlja Svjetska banka mogu biti dodatni korisni izvori informacija.

Nadalje, iako se ovaj odjeljak bavi zemljama s popisa visokorizičnih zemalja, mogu postojati i zemlje, pojedinci ili skupine koji podliježu „sankcijama, zabranama trgovine ili sličnim mjerama” kako je navedeno u točki 3. Priloga III., a za koje će isto tako biti potrebno provesti pojačanu dubinsku analizu. Takve popise vode EU i Ujedinjeni narodi, a mogu ih voditi i pojedine države članice.

Dodatni čimbenici navedeni u članku 18.a za pojačanu dubinsku analizu za visokorizične treće zemlje uglavnom su usmjereni na dodatne informacije koje se zahtijevaju od stranke i dodatno praćenje odnosa.

POLITIČKI IZLOŽENE OSOBE

Definicija pojma „politički izložena osoba” utvrđena je u članku 3. točki 9. Direktive:

Članak 3.

9. „politički izložena osoba” znači fizička osoba kojoj je provjerena ili su joj bile povjerene istaknute javne funkcije te obuhvaća sljedeće:

- (a) šefove država, šefove vlada, ministre i zamjenike ili pomoćnike ministara;
- (b) zastupnike u parlamentima ili u sličnim zakonodavnim tijelima;
- (c) članove upravnih tijela političkih stranaka;
- (d) članove vrhovnih sudova, ustavnih sudova ili drugih sudskih tijela visoke razine čije odluke ne podliježu daljnjim žalbama, osim u iznimnim okolnostima;
- (e) članove revizorskih sudova ili odbora središnjih banaka;
- (f) veleposlanike, otpravnike poslova i visoko rangirane časnike u oružanim snagama;
- (g) članove administrativnih, upravljačkih ili nadzornih tijela poduzeća u vlasništvu države;
- (h) direktore, zamjenike direktora i članove odbora ili ekvivalentne funkcije međunarodne organizacije.

Nijedna od javnih funkcija navedenih u točkama od (a) do (h) ne shvaća se kao da obuhvaća dužnosnike srednjeg ranga ili niže dužnosnike;

Na politički izložene osobe stavlja se naglasak zbog toga što su države članice OECD-a zabrinute da su politički izložene osobe iskoristile svoj politički položaj kako bi se obogatile s pomoću korupcije. Odnos s politički izloženom osobom postojat će i ako je takva osoba stvarni vlasnik stranke te ako je stranka ili njezin stvarni vlasnik član obitelji ili poznati bliski suradnik politički izložene osobe. U Direktivi su definirani i pojmovi „članovi obitelji” i „bliski suradnici”, kako slijedi:

Članak 3.

10. „članovi obitelji” uključuje sljedeće:

(a) bračnog druga ili osobu koja se smatra ekvivalentom bračnog druga politički izložene osobe;

(b) djecu i njihove bračne drugove ili osobe koje se smatraju ekvivalentom bračnog druga politički izložene osobe;

(c) roditelje politički izložene osobe;

11. „osobe za koje se zna da su bliski suradnici” znači:

(a) fizičke osobe za koje je poznato da imaju zajedničko stvarno vlasništvo nad pravnim subjektima ili pravnim aranžmanima ili bilo koje druge bliske poslovne odnose s politički izloženom osobom;

(b) fizičke osobe koje su jedini stvarni vlasnici pravnog subjekta ili pravnog aranžmana za koji je poznato da je stvoren za de facto dobrobit politički izložene osobe;

U članku 20. Direktive utvrđuju se posebne mjere pojačane dubinske analize koje odvjetnik treba poduzeti u pogledu politički izloženih osoba:

- (1) treba imati uspostavljene odgovarajuće sustave za upravljanje rizikom, uključujući postupke koji se temelje na procjeni rizika, za utvrđivanje je li stranka ili stvarni vlasnik stranke politički izložena osoba

Odvjetnici ne moraju provoditi opsežne istrage radi utvrđivanja je li određena osoba politički izložena osoba. Dovoljno je da odvjetnik uzme u obzir informacije koje posjeduje ili koje su javno poznate. Mnogi odvjetnički uredi koriste se pretplatničkim uslugama za provjeru osoba u bazama podataka o politički izloženim osobama. Mjere koje treba poduzeti ovise o procjeni cjelokupnog rizika za odvjetnički ured.

Budući da je postojanje politički izloženih osoba u svijetu široko rašireno i stalno se mijenja, postoje određeni osnovni pokazatelji koji mogu poslužiti kao dokaz, a to su:

- odvjetnik prima novčana sredstva s računa u vlasništvu države
- korespondencija sa strankom ili povezanom osobom odvija se na službenim memorandumima
- medijska izvješća i rezultati pretraživanja interneta.

Odvjetnici isto tako ne moraju aktivno istraživati jesu li stvarni vlasnici stranke politički izložene osobe. Međutim, ako je poznato da je stvarni vlasnik politički izložena osoba, odvjetnici trebaju u skladu s pristupom koji se temelji na procjeni rizika razmotriti koje dodatne mjere treba poduzeti, ako je to uopće potrebno, pri postupanju sa strankom.

(2) treba pribaviti odobrenje višeg rukovodstva za uspostavu ili nastavak poslovnih odnosa s politički izloženim osobama

Pojam „više rukovodstvo” definiran je u članku 3. točki 12. kao „službenik ili zaposlenik s dovoljno znanja o izloženosti institucije riziku od pranja novca i financiranja terorizma te odgovarajuće razine da donosi odluke koje utječu na njezinu izloženost riziku”. On ne treba, u svim slučajevima, biti član ekvivalenta upravnog odbora u odvjetničkom uredu i stoga može biti:

- voditelj odjela u odvjetničkom društvu
- drugi partner koji nije uključen u rad na određenom spisu
- partner koji nadzire rad na određenom spisu
- osoba koja je u odvjetničkom uredu odgovorna za poštovanje pravila o suzbijanju pranja novca i financiranja terorizma
- rukovodeći partner.

(3) treba poduzeti odgovarajuće mjere za utvrđivanje izvora bogatstva i izvora novčanih sredstava koja su uključena u poslovni odnos ili transakciju s politički izloženim osobama

Pojam „izvor novčanih sredstava” razlikuje se od pojma „izvor bogatstva”. „Izvor novčanih sredstava” odnosi se na mjesto odakle se šalju novčana sredstva stranke te na način na koji je i izvor iz kojeg je stranka dobila novčana sredstva kako bi ih mogla poslati. „Izvor bogatstva” odnosi se na način na koji su cjelokupno bogatstvo ili ukupna imovina stranke stečeni – primjerice nasljedstvom, prodajom imovine ili od dobiti iz ulaganja. Procjena „izvora bogatstva” od temeljne je važnosti za procjenu za potrebe suzbijanja pranja novca i financiranja terorizma.

Ako je osoba poznata politički izložena osoba, informacije o njezinim financijskim udjelima možda su već dostupne u javnom registru.

Ako to nije slučaj, pitanja koja se postavljaju stranci trebala bi biti dostatna, uz evidentiranje svih mjera kao i obično. Vrsta dokumentacije koja se prihvaća za potrebe provjere izvora novčanih sredstava ili bogatstva trebala bi ovisiti o razini rizika od pranja novca i financiranja terorizma povezanog sa strankom. Što je taj rizik viši, to bi sveobuhvatniji i pouzdaniji trebali biti dokumenti koje pribavlja odvjetnik. Vrste dokumenata koje bi trebalo uzeti u obzir uključuju: bankovne izvratke, oporuke, cjelovite obračune plaća, revidirana financijska izvješća iz kojih se vide novčana sredstva isplaćena stranci, kupoprodajne ugovore, potvrde o drugim transakcijama i dokaze o prihodu od dioničkog kapitala, poslovnih aktivnosti, ostavine ili darova.

Provjeravanje izvora bogatstva kod stranke niskog ili srednjeg rizika može podrazumijevati ništa više od postavljanja pitanja i bilježenja odgovora. S povećanjem razine rizika trebala bi se povećavati i razina pitanja i dokumentacije koji se traže.

Iako je taj savjet ovdje naveden pod naslovom koji se odnosi na politički izložene osobe, odvjetnici bi trebali razmotriti postupanje u skladu s tim savjetom i u okviru trajnog praćenja bilo kojeg poslovnog odnosa, bez obzira na to je li taj odnos visokorizičan. Kako je prethodno navedeno, provjera izvora novčanih sredstava korisno je praktično sredstvo za općenitu zaštitu djelatnosti određenog odvjetničkog ureda.

(4) treba obavljati pojačano trajno praćenje tih poslovnih odnosa.

Oblik pojačanog praćenja bilo bi, na primjer, osiguravanje da novčana sredstva koja uplaćuje stranka dolaze s računa otvorenog na ime stranke i da su po iznosu sukladna poznatom bogatstvu stranke. U suprotnom treba postaviti dodatna pitanja.

NENAZOČNE STRANKE

Ako je stranka fizička osoba i nije fizički nazočna radi identifikacije, to je čimbenik koji treba uzeti u obzir pri procjeni razine rizika od pranja novca ili financiranja terorizma i slijedom toga pri određivanju opsega mjera pojačane dubinske analize.

Naravno, stranka koja nije fizička osoba ne može biti nazočna radi identifikacije i zastupa je zastupnik. Iako neodržavanje sastanaka na kojima su nazočni zastupnici takve stranke može biti rizično, to automatski ne znači da se moraju poduzeti mjere pojačane dubinske analize. Treba procijeniti cjelokupni rizik.

ZNAKOVI UPOZORENJA

Osim kategorija koje su prethodno uzete u obzir, postoje razne okolnosti koje bi trebale služiti kao upozorenje odvjetnicima, a one se obično nazivaju znakovima upozorenja.

One su ponovno podijeljene na tri već navedene kategorije rizika: stranke, transakcije i geografski čimbenici. Sljedeći primjeri izdvojeni su iz publikacije *A lawyer's guide to detecting and preventing money laundering* (Vodič za odvjetnike o otkrivanju i sprečavanju pranja novca), koju su 2014. objavili Vijeće odvjetničkih komora Europe (CCBE), Međunarodna odvjetnička komora (IBA) i Američka odvjetnička komora (ABA) i koju je korisno pročitati u cijelost zbog njezinih popisa znakova upozorenja. Geografski primjeri nalaze se u prethodnom odjeljku o visokorizičnim trećim zemljama.

Stranke:

- korištenje posrednika bez dobrog razloga

- izbjegavanje osobnog kontakta bez dobrog razloga
- nevoljko otkrivanje informacija, podataka i dokumenata koji su potrebni kako bi se omogućilo izvršenje transakcije
- korištenje lažne ili krivotvorene dokumentacije
- stranka je poslovni subjekt koji se ne može pronaći na internetu
- stranka je veoma upoznata s uobičajenim standardima predviđenima zakonodavstvom koji se odnose na zadovoljavajuću identifikaciju stranaka, unose podataka i prijave sumnjivih transakcija ili stalno postavlja pitanja o povezanim postupcima
- stranke su povezane bez očitog poslovnog razloga ili su neuobičajene dobi za stranke koje izvršavaju transakcije ili nisu iste kao osobe koje zapravo usmjeravaju tijekom operacije.

Transakcije:

- nema dobrog objašnjenja za korištenje gotovine
- neuobičajen izvor novčanih sredstava, npr. višestruki bankovni računi, računi u inozemnim bankama, prijenos sredstava preko zemlje višeg rizika
- nema dobrog objašnjenja za neobično kratak rok otplate ili se hipotekarni krediti stalno otplaćuju znatno ranije od početno dogovorenog datuma dospeljeća
- nema dobrog objašnjenja za prekomjerno visoku ili nisku cijenu za imovinu koja se prenosi
- nema dobrog objašnjenja za veliku financijsku transakciju, osobito ako ju je zatražilo nedavno osnovano trgovačko društvo, koja nije opravdana poslovnom svrhom ni aktivnošću stranke
- izvor novčanih sredstava je neuobičajen zbog financiranja transakcije ili naknada/poreza sredstvima treće osobe bez očite povezanosti.

Geografski čimbenici:

- zemlje/područja za koja su vjerodostojni izvori ustanovili da financiraju ili podržavaju terorističke aktivnosti ili da unutar njih djeluju proglašene terorističke organizacije
- zemlje za koje su vjerodostojni izvori ustanovili da imaju znatnu razinu organiziranog kriminala, korupcije ili drugih kriminalnih aktivnosti, što uključuje zemlje podrijetla ili tranzita nedopuštenih droga, trgovinu ljudima i krijumčarenje ljudi te nezakonito kockanje

- zemlje koje podliježu sankcijama, zabranama trgovine ili sličnim mjerama koje donose međunarodne organizacije kao što su EU ili Ujedinjeni narodi
- zemlje za koje su vjerodostojni izvori ustanovili da imaju loše upravljanje, izvršavanje zakonodavstva i regulatorne režime, što uključuje zemlje za koje je u izjavama FATF-a ustanovljeno da imaju slabe režime za suzbijanje pranja novca i financiranja terorizma, a u odnosu na koje bi financijske institucije trebale obraćati posebnu pažnju na poslovne odnose i transakcije.

KORIŠTENJE TEHNOLOGIJE

Odvjetnici mogu upotrebljavati tehnološka rješenja za svoje obveze povezane s dubinskom analizom stranke kako slijedi:

- elektronička sredstva za provjeravanje identiteta pojedinaca
- alati za provjeravanje registara trgovačkih društava i stvarnog vlasništva
- elektronički alati za provjeravanje stranaka u odnosu na sankcije, popise politički izloženih osoba i popise za praćenje negativnih medijskih izvješća.

Takvim korištenjem tehnologije odvjetnici se ne oslobađaju osobne odgovornosti, koju će odvjetnik imati tijekom cijelog trajanja odnosa. Stoga bi osoblje u odvjetničkim uredima koje upotrebljava te alate trebalo biti primjereno osposobljeno, a sami odvjetnici trebali bi imati duboko razumijevanje načina rada tih alata.

Odvjetnički uredi mogu uštedjeti na resursima korištenjem elektroničkih sredstava za provjeravanje identiteta, a ta sredstva mogu biti podjednako sigurna kao tradicionalni dokumenti u papirnatom obliku ili čak i sigurnija od njih. Međutim, odvjetnici trebaju biti na oprezu zbog raznih rizika koji se odnose na:

- kibersigurnost i sigurnost podataka
- prijevare
- mogućnost ljudske pogreške pri unosu podataka
- razinu rizika povezanog sa strankom ili transakcijom
- potrebu za povezivanjem stranke koju se provjerava s pronađenim elektroničkim identitetom
- svježinu, vjerodostojnost i brojnost izvora koje upotrebljava pružatelj elektroničkih usluga

- pouzdanost, neovisnost i transparentnost pružatelja usluga te na pitanja je li pružatelja usluga certificiralo javno tijelo ili je dio javnog sustava, je li član priznatog sektorskog tijela te pridržava li se priznatih međunarodnih standarda u svojem području.

Pri korištenju alata za provjeravanje registara trgovačkih društava i stvarnih vlasnika kriterij za utvrđivanje potrebe za traženjem neovisnih izvora dokaza trebala bi biti razina rizika, s obzirom na to da se takvi registri obično sastavljaju upotrebom podataka koje dostavljaju sami subjekti. Osim toga, moguće je da se na temelju registriranih informacija neće moći dobiti puna slika, pa bi trebalo paziti na to koliko se često zahtijeva ažuriranje podataka.

Kad je riječ o provjeravanju stranaka u odnosu na sankcije, popise politički izloženih osoba i negativna medijska izvješća, odlučujući čimbenik ponovno će biti razina rizika. Za slučajeve ili prakse s nižim rizikom mogu biti prihvatljiva i besplatna ili gotova komercijalna rješenja. Za slučajeve s višim rizikom trebalo bi razmotriti koliki bi trebao biti opseg provjere (primjerice stvarni vlasnici, direktori trgovačkih društava), kolika bi trebala biti učestalost provjere i pouzdanost sustava koji se upotrebljavaju u smislu unosa, starosti informacija i potpunosti podataka. Dobar alat za provjeru trebao bi moći provjeravati i identificirati imena i druge skupove podataka s manjim izmjenama, kao što su obrnut redoslijed, djelomičan tekst i pokrate, ili imena i podatke na nelatiničnim pismima, kao što su kineski znakovi ili podaci iz komercijalnih kodova.

OBVEZE PRIJAVLJIVANJA

Uvod

Prijavljivanje sumnjivih transakcija glavni je element režima za suzbijanje pranja novca i financiranja terorizma uspostavljenog Direktivom. Glavna obveza utvrđena je u članku 33.:

Članak 33.

1. Države članice zahtijevaju od obveznika, a kada je to primjenjivo i od njihovih direktora i zaposlenika, punu suradnju na način da odmah:

(a) obavijeste FOJ, uključujući i podnošenjem prijave, na vlastitu inicijativu, kada obveznik zna, sumnja ili ima opravdane razloge za sumnju da novčana sredstva, bez obzira na njihov iznos, predstavljaju imovinsku korist ostvarenu kriminalnom aktivnošću ili su povezana s financiranjem terorizma te odmah odgovore na zahtjeve FOJ-a za dodatnim informacijama u takvim slučajevima; i

(b) dostave sve potrebne informacije izravno FOJ-u, na njegov zahtjev.

Prijavljuju se sve sumnjive transakcije, kao i pokušaj transakcija.

Postoje posebne odredbe o odvjetnicima, koji su obuhvaćeni člankom 2. stavkom 1. točkom 3. podtočkom (b), kako slijedi:

Članak 34.

1. Odstupajući od članka 33. stavka 1., države članice mogu, u slučaju obveznika iz članka 2. stavka 1. točke 3. podtočaka (a), (b) i (d) imenovati primjereno samoregulatorno tijelo dotične profesije kao tijelo za primanje informacija iz članka 33. stavka 1.

Ne dovodeći u pitanje stavak 2., imenovano samoregulatorno tijelo u slučajevima iz prvog podstavka ovog stavka odmah prosljeđuje nepročišćene informacije FOJ-u.

2. Države članice ne primjenjuju obveze utvrđene u članku 33. stavku 1. na javne bilježnike, druge neovisne pravne stručnjake, revizore, vanjske računovođe i porezne savjetnike, isključivo u mjeri u kojoj se to izuzeće odnosi na informacije koje primaju od stranaka ili informacije koje dobivaju u vezi sa strankama, tijekom utvrđivanja pravnog položaja svojih stranaka ili prilikom obavljanja svojih zadaća povezanih s obranom ili zastupanjem tih stranaka u sudskim postupcima ili u vezi sa sudskim postupcima, uključujući davanje savjeta o pokretanju ili izbjegavanju takvih postupaka, neovisno o tome jesu li predmetne informacije primljene ili dobivene prije, tijekom ili nakon navedenih postupaka.

Ukratko, tim dvjema odredbama zahtijeva se od odvjetnika da obavijeste nacionalnu financijsko-obavještajnu jedinicu (FOJ) kad odvjetnik „zna, sumnja ili ima opravdane razloge za sumnju” da novčana sredstva koja čine dio transakcije predstavljaju imovinsku korist ostvarenu kriminalnom aktivnošću ili su povezana s financiranjem terorizma. Države članice mogu dopustiti odvjetničkim komorama da preuzmu tu dužnost prijavljivanja, a to se i dogodilo u određenim državama članicama. Postoji i izuzeće u pogledu prijavljivanja za odvjetnike u vrlo strogo ograničenim okolnostima – kad utvrđuju pravni položaj svojih stranaka ili brane ili zastupaju stranke u sudskim postupcima.

Odvjetnik ne bi smio nastaviti djelovati za stranku nakon što podnese prijavu sumnjive transakcije FOJ-u, osim u vrlo ograničenim okolnostima.

Članak 35.

1. Države članice zahtijevaju od obveznika da se suzdrže od izvršavanja transakcija za koje znaju ili sumnjaju da su povezane sa imovinskom koristi ostvarenom kriminalnom aktivnošću ili su povezane s financiranjem terorizma sve dok ne obave potrebne radnje u skladu s člankom 33. stavkom 1. prvim podstavkom točkom (a) i dok se ne usklade sa svim dodatnim posebnim uputama od FOJ-a ili nadležnih tijela u skladu s pravom relevantne države članice.

2. Ako je neprovođenje transakcija iz stavka 1. nemoguće ili je vjerojatno da će se time omesti napori u gonjenju korisnikâ sumnjive operacije, obveznici odmah nakon izvršavanja transakcije obavješćuju FOJ.

Konačno, odvjetnik bi se naravno trebao upoznati s nacionalnim postupcima za slanje prijava sumnjivih transakcija FOJ-u.

Odnos između tih obveza prijavljivanja, uključujući zabranu dojavljivanja, koja se razmatra zasebno u nastavku, i odnosa povjerljivosti između odvjetnika i stranke razmatra se u odjeljku o odnosu povjerljivosti između odvjetnika i stranke u nastavku.

Dojavljivanje

Jedan aspekt obveza prijavljivanja od velikog je značaja za odvjetnike, a to je odredba o dojavljivanju iz članka 39.:

Članak 39.

1. Obveznici i njihovi direktori te zaposlenici ne smiju otkriti dotičnoj stranci ili drugim trećim osobama činjenicu da dolazi, da će doći ili da je došlo do obavješćivanja u skladu s člankom 33. ili 34. ili da je u tijeku ili je moguća analiza o pranju novca ili financiranju terorizma.

Drugim riječima, odvjetniku je zabranjeno govoriti stranci o prijavi sumnjive transakcije koju je odvjetnik prosljedio FOJ-u. Za prekršitelje tih zahtjeva predviđene su sankcije (vidjeti u nastavku). Međutim, u članku 39. stavku 6. predviđa se jedna iznimka od tog općeg pravila:

Članak 39.

6. Pokušaj obveznika iz članka 2. stavka 1. točke 3. podtočaka (a) i (b) da odvrate stranku od upuštanja u nezakonitu aktivnost ne predstavlja otkrivanje u smislu stavka 1. ovog članka.

Drugim riječima, ako odvjetnik pokušava odvratiti stranku od upuštanja u aktivnost pranja novca, to ne predstavlja dojavljivanje stranci (čak i ako stranka može naslutiti da odvjetnik sumnja u to da bi transakcija mogla biti uključena u pranje novca). Odvjetnik i dalje ima dužnost podnijeti prijavu sumnjive transakcije, ali u tom trenutku može nastaviti s pokušajima odvratanja stranke.

Člankom 39. stavkom 6. ne uvodi se pravna obveza za odvjetnika da mora odvratiti stranku od upuštanja u nezakonite aktivnosti. Imajući to na umu, odnos između aktivnosti odvjetnika iz članka 39. stavka 6. (odvratanje stranke), s jedne strane, te iz članka 33. (dužnost podnošenja prijave sumnjive transakcije) i članka 35. (suzdržavanje od daljnjeg djelovanja), s druge strane, može se najbolje shvatiti na sljedeći način. Članak 33. sadržava obvezu podnošenja prijave sumnjive transakcije. U takvim se slučajevima odvjetnici moraju suzdržati od nastavka djelovanja do odluke FOJ-a (članak 35.). Bilo kakvo potencijalno nastojanje da se stranku odvratiti od upuštanja u nezakonite aktivnosti ne smatra se kršenjem članka 39. stavka 6. Međutim, odvjetnici ne smiju svojim strankama dojaviti prijavljivanje sumnjive transakcije.

Nakon što odvjetnici podnesu prijavu sumnjive transakcije, trebali bi ozbiljno razmotriti prestanak djelovanja za stranku odmah nakon podnošenja te prijave, čak i ako takva obveza nije predviđena Direktivom. Odvjetnik može nakon toga biti optužen zbog toga što je znao za nezakonite aktivnosti, čak i ako FOJ ne da negativan odgovor. Drugim riječima, podnošenje prijave sumnjive transakcije može se iskoristiti protiv odvjetnika u daljnjim sudskim postupcima.

Ako odvjetnik uspije odvratiti stranku od upuštanja u nezakonitu aktivnost, tada više nema obvezu podnošenja [prijave sumnjive transakcije](#).

„Zna, sumnja ili ima opravdane razloge za sumnju” – i općenito značenje tih riječi

To su ključne riječi iz članka 33. stavka 1. točke (a) koje odvjetnik treba razmotriti. Budući da je nepodnošenje prijave kažnjivo (vidjeti u nastavku odjeljak pod naslovom „Sankcije”), važno je značenje tih riječi.

Pojam „zna” mogao bi se smatrati relativno jednostavnim. Obično se pod znanjem podrazumijeva stvarno znanje. Postavlja se pitanje može li se znanjem smatrati situacija kad odvjetnici namjerno ignoriraju istinu. Različite jurisdikcije mogu imati vlastita tumačenja tog pitanja, ali bi na prvi pogled standard trebao biti taj da je potrebno stvarno znanje i ništa manje od toga.

Kriterij za pojam „sumnja” subjektivne je prirode. Od odvjetnika koji misli da je transakcija sumnjiva ne bi se trebalo očekivati da zna točnu prirodu kaznenog djela ili da su određena novčana sredstva nedvojbeno stečena kaznenim djelom. Ne bi se trebalo zahtijevati da sumnja mora biti jasno ili čvrsto utemeljena na konkretnim činjenicama, no trebao bi postojati određeni stupanj uvjerenosti, koji ne mora nužno odgovarati potpunoj uvjerenosti, ali bi trebao biti barem veći od nagađanja. Odvjetnik je možda primijetio nešto neuobičajeno ili neočekivano te je nakon ispitivanja zaključio da se činjenice ne čine uobičajenima niti imaju poslovnog smisla. Za sumnju na pranje novca nije potrebno imati dokaze da se ono odvija.

Prethodno istaknuti znakovi upozorenja služe kao smjernice za niz standardnih znakova upozorenja, koji mogu biti razlog za zabrinutost. Ako odvjetnik još ne sumnja, već samo ima razlog za zabrinutost, koji primjerice proizlazi iz jednog od znakova upozorenja, može stranci (ili drugim osobama) postaviti dodatna pitanja. To bi moglo ovisiti o tome što odvjetnik već zna i o tome koliko je lako ispitati određeno pitanje.

Kriterij za izraz „ima opravdane razloge za sumnju” sadržava isti mentalni element kao i kod sumnje, osim što je u ovom slučaju riječ o objektivnom kriteriju. Jesu li postojale činjenične okolnosti koje bi u slučaju poštenog i razumnog odvjetnika trebale dovesti do znanja ili sumnje da se stranka bavi pranjem novca?

Time se postavlja još jedno važno pitanje. Smjernice na europskoj razini o značenju tih riječi imaju ograničen utjecaj jer u nacionalnim propisima mogu postojati posebne definicije tih riječi s neznatnim razlikama među državama članicama.

To se odnosi i na druge riječi iz odredaba o obvezama prijavljivanja – primjerice na pojmove „utvrđivanje pravnog položaja” ili „sudski postupci” u izrazu iz članka 34. o izuzeću od obveze prijavljivanja koji glasi: „utvrđivanja pravnog položaja svojih stranaka ili prilikom obavljanja svojih zadaća povezanih s obranom ili zastupanjem tih stranaka u sudskim postupcima ili u vezi sa sudskim postupcima”.

U svim tim slučajevima važno je da odvjetnici znaju točnu formulaciju koja se upotrebljava i u verziji Direktive na njihovu nacionalnom jeziku i u nacionalnom provedbenom zakonodavstvu te da znaju kako se ta formulacija obično tumači. Nacionalno zakonodavstvo ne smije odstupati od standarda na razini cijelog EU-a koji je utvrđen u Direktivi. Ako odstupanje ipak postoji, prednost

ima tekst Direktive. Međutim, smisao riječi može se ponešto razlikovati među državama članicama.

„Kriminalna aktivnost“

Prema članku 33. stavku 1. točki (a) odvjetnik ima obvezu podnošenja prijave sumnjive transakcije „kada obveznik zna, sumnja ili ima opravdane razloge za sumnju da novčana sredstva, bez obzira na njihov iznos, predstavljaju imovinsku korist ostvarenu kriminalnom aktivnošću ili su povezana s financiranjem terorizma“.

Pojam „kriminalna aktivnost“ definiran je u članku 3. točki 4. Direktive:

Članak 3.

4. „kriminalna aktivnost“ znači svaka vrsta kriminalne upletenosti u počinjenje teškog kaznenog djela:

(a) kaznena djela terorizma, kaznena djela povezana s terorističkom skupinom i kaznena djela povezana s terorističkim aktivnostima kako je utvrđeno u glavama II. i III. Direktive (EU) 2017/541;

(b) sva kaznena djela iz članka 3. stavka 1. točke (a) Konvencije Ujedinjenih naroda iz 1988. protiv nezakonite trgovine narkoticima i psihotropnim supstancijama;

(c) aktivnosti zločinačkih organizacija, kako je definirano u članku 1. stavku 1. Okvirne odluke Vijeća 2008/841/PUP;

(d) prijevare koje se tiču financijskih interesa Unije, ako su barem ozbiljni, kako je definirano u članku 1. stavku 1. i članku 2. stavku 1. Konvencije o zaštiti financijskih interesa Europskih zajednica;

(e) korupcija;

(f) sva kažnjiva djela, uključujući porezna kaznena djela povezana s izravnim porezima i neizravnim porezima i kako su definirana nacionalnim pravom država članica, koja se kažnjavaju oduzimanjem slobode ili nalogom za pritvaranje u najduljem trajanju duljem od godinu dana ili, kada je riječ o državama članicama čiji pravni sustavi predviđaju minimalni prag za kažnjiva djela, sva kažnjiva djela koja se kažnjavaju oduzimanjem slobode ili nalogom za pritvaranje u najmanjem trajanju duljem od šest mjeseci;

Najvažnija odredba iz članka 3., s obzirom na to da će ona biti kriterij za većinu transakcija za koje će odvjetnici davati savjete, odredba je iz podtočke (f), kojom se obuhvaćaju „sva kažnjiva djela“. Međutim, ta odredba ipak ne obuhvaća sva kažnjiva djela. Iako obuhvaća porezna kaznena djela, primjenjuje se jedino na kažnjiva djela za koja su predviđene kazne navedene u podtočki (f), to jest kažnjiva djela za koja se može izreći kazna u trajanju duljem od godinu dana. Ako država članica ima minimalni prag za kažnjiva djela, definicija se mijenja tako da se u tom slučaju ta odredba primjenjuje na kažnjiva djela sa zapriječenom kaznom u najmanjem trajanju duljem od šest mjeseci.

Sumnje na počinjenje kažnjivih djela koja nisu obuhvaćena tom definicijom ne mogu se prijavljivati. Jasno je da će se odvjetnici morati upoznati s popisom kažnjivih djela u svojem nacionalnom zakonodavstvu.

ZAŠTITA PODATAKA

Na podatke koji se obrađuju na temelju Direktive primjenjuje se Opća uredba o zaštiti podataka ([Uredba \(EU\) 2016/679](#)). Potpuno objašnjenje Opće uredbe o zaštiti podataka izlazi iz okvira ovog vodiča. Međutim, odvjetnici će morati voditi računa o odredbama te uredbe u odnosu na sve podatke koje obrađuju, a koji se odnose na stranku.

Članak 41. Direktive odnosi se na pitanja zaštite podataka:

Članak 41.

2. Osobne podatke obveznici na temelju ove Direktive obrađuju isključivo za potrebe sprečavanja pranja novca i financiranja terorizma kako je navedeno u članku 1. te se oni ne smiju dodatno obrađivati na način koji nije u skladu s tim potrebama. Zabranjuje se obrada osobnih podataka na temelju ove Direktive u bilo koje druge svrhe, kao što su komercijalne svrhe.

3. Obveznici novim strankama pružaju informacije koje se zahtijevaju na temelju [Opće uredbe o zaštiti podataka] prije zasnivanja poslovnog odnosa ili prije provođenja povremene transakcije. Te informacije osobito uključuju opću obavijest u pogledu pravnih obveza obveznika na temelju ove Direktive pri obradi osobnih podataka za potrebe sprečavanja pranja novca i financiranja terorizma iz članka 1. ove Direktive.

4. Prilikom primjene zabrana otkrivanja utvrđenih u članku 39. stavku 1. države članice usvajaju zakonodavne mjere kojima se u cijelosti ili djelomično ograničava pravo ispitanika na pristup osobnim podacima koji se na njega odnose u mjeri u kojoj takvo djelomično ili potpuno ograničavanje čini neophodnu i proporcionalnu mjeru u demokratskom društvu uz dužno poštovanje legitimnih interesa dotične osobe kako bi se:

(a) obvezniku ili nadležnom nacionalnom tijelu omogućilo da uspješno obavljaju svoje zadaće za potrebe ove Direktive; ili

(b) izbjeglo ometanje službenih ili pravnih ispitivanja, analiza, istraga ili postupaka za potrebe ove Direktive i osiguralo da sprečavanje, istraživanje i otkrivanje pranja novca i financiranja terorizma nisu ugroženi.

Iz tih odredaba, kao i iz općenite primjene Opće uredbe o zaštiti podataka, proizlazi niz posljedica.

Prvo, odvjetnik ne smije podatke prikupljene u okviru dubinske analize stranke ili na temelju bilo koje druge odredbe iz Direktive upotrebljavati ni u koje druge svrhe, kao što su marketinške svrhe ili ostvarivanje dobiti.

Drugo, pravna osnova za obradu podataka koju provodi odvjetnik nije privola stranke i ta obrada ne ovisi o privoli stranke. U članku 6. Opće uredbe o zaštiti podataka predviđa se šest zakonitih

osnova za obradu podataka, od kojih je jedna osnova privola stranke. Ostale osnove mogu se vidjeti u tekstu samog članka 6.:

Članak 6. Uredbe (EU) 2016/679 o zaštiti pojedinaca u vezi s obradom osobnih podataka i o slobodnom kretanju takvih podataka (Opća uredba o zaštiti podataka)

Zakonitost obrade

1. Obrada je zakonita samo ako i u onoj mjeri u kojoj je ispunjeno najmanje jedno od sljedećega:

(a) ispitanik je dao privolu za obradu svojih osobnih podataka u jednu ili više posebnih svrha;

(b) obrada je nužna za izvršavanje ugovora u kojem je ispitanik stranka ili kako bi se poduzele radnje na zahtjev ispitanika prije sklapanja ugovora;

(c) obrada je nužna radi poštovanja pravnih obveza voditelja obrade;

(d) obrada je nužna kako bi se zaštitili životno važni interesi ispitanika ili druge fizičke osobe;

(e) obrada je nužna za izvršavanje zadaće od javnog interesa ili pri izvršavanju službene ovlasti voditelja obrade;

(f) obrada je nužna za potrebe legitimnih interesa voditelja obrade ili treće strane, osim kada su od tih interesa jači interesi ili temeljna prava i slobode ispitanika koji zahtijevaju zaštitu osobnih podataka, osobito ako je ispitanik dijete.

Točka (f) prvog podstavka ne odnosi se na obradu koju provode tijela javne vlasti pri izvršavanju svojih zadaća.

Međutim, postoje još dvije druge osnove, koje se obje primjenjuju na obradu podataka koju provodi odvjetnik. Jedna od njih je slučaj kad je „obrada [...] nužna radi poštovanja pravnih obveza voditelja obrade”. Budući da se Direktivom zahtijeva da odvjetnici pribavljaju i čuvaju određene podatke (vidjeti članak 40. iz prethodnog odjeljka), pravna osnova za odvjetnika u području suzbijanja pranja novca i financiranja terorizma može biti obuhvaćena „pravnom obvezom” navedenom u članku 6. stavku 1. točki (c) Opće uredbe o zaštiti podataka.

Međutim, mogla bi biti obuhvaćena i člankom 6. stavkom 1. točkom (e) Opće uredbe o zaštiti podataka ako je „obrada [...] nužna za izvršavanje zadaće od javnog interesa ili pri izvršavanju službene ovlasti voditelja obrade”. To je zbog toga što se u članku 43. Direktive izričito navodi da se „[o]brada osobnih podataka na temelju ove Direktive u svrhu sprečavanja pranja novca i financiranja terorizma kako je navedeno u članku 1. smatra [...] pitanjem od javnog interesa u skladu s [Općom uredbom o zaštiti podataka]”.

Treće, postoji izuzeće s obzirom na pravo stranke na pristup podacima na temelju Opće uredbe o zaštiti podataka u odnosu na odredbe o dojavljivanju. Postoji jasan odnos između dojavljivanja i zaštite podataka, s obzirom na to da ako stranka ima pravo vidjeti da je podnesena prijava s dojavom, time se gubi svrha zabrane dojavljivanja.

Mogućnost takvog ograničenja već se predviđa u članku 23. Opće uredbe o zaštiti podataka, a u preambuli te uredbe izričito se spominje takvo ograničenje, navodeći da je „[to], na primjer, relevantno u okviru borbe protiv pranja novca”.

Kao posljedica toga, u Direktivi se jasno navodi da države članice moraju poduzeti mjere u tom pogledu u odnosu na podatke o dojavljivanju (zbog čega se upućuje na članak 39.) donošenjem zakonodavstva kojim se ograničava pravo stranke na pristup tim podacima. Odvjetnici će morati biti upoznati sa sadržajem i područjem primjene posebnog zakonodavstva u tom pogledu u svojim državama članicama.

ODNOS POVJERLJIVOSTI IZMEĐU ODVJETNIKA I STRANKE

Uvod

Odredbe koje su prethodno prikazane u člancima 33., 34., 35. i 39. ne pogađaju samo bit režima za suzbijanje pranja novca i financiranja terorizma, već se dotiču i jednog od osnovnih načela odnosa između odvjetnika i stranke, to jest odnosa povjerljivosti između odvjetnika i stranke (taj opći termin upotrebljava se kako bi se obuhvatili opći pojmovi čuvanja profesionalne tajne i odvjetničke tajne) i odnosa potpunog povjerenja, koji bi trebali postojati između odvjetnika i stranke.

Osnovni tekst EU-a o značenju i posljedicama odnosa povjerljivosti između odvjetnika i stranke presuda je u predmetu *AM&S (AM & S Europe Limited protiv Komisije Europskih zajednica)*, predmet 155/79):

„U pravu Zajednice, koje proizlazi ne samo iz gospodarskog, nego i iz pravnog ispreplitanja država članica, mora se voditi računa o načelima i konceptima koji su zajednički propisima tih država koji se odnose na poštovanje povjerljivosti, ponajprije kad je riječ o određenim komunikacijama između odvjetnika i stranke. Ta povjerljivost služi zahtjevima, čija je važnost priznata u svim državama članicama, prema kojima svaka osoba mora moći, bez ograničenja, savjetovati se s odvjetnikom, čija profesija uključuje davanje neovisnih pravnih savjeta svima kojima su potrebni.”

Sud je taj predmet nakon više od dvadeset godina preispitao u spojenim predmetima *Akzo Nobel Chemicals Ltd i Akros Chemicals Ltd protiv Komisije Europskih zajednica*, spojeni predmeti T-125/03 i T-253/03. Njegovo osnovno načelo, kako je prethodno ukratko prikazano, potvrđeno je u kasnijem predmetu u kojem je Sud istaknuo i da je to načelo „usko povezano s konceptom uloge odvjetnika kao suradnika u sudskim postupcima”.

Riječ je zapravo o međunarodno priznatom načelu. Međunarodna odvjetnička komora objavila je publikaciju *International Principles on Conduct for the Legal Profession* (Međunarodna načela ponašanja za pravnu profesiju), u kojoj se kao četvrto načelo navodi sljedeće:

„Odvjetnik u svakom trenutku pruža i prima zaštitu povjerljivosti u pogledu poslova svojih sadašnjih ili bivših stranaka, osim ako se to drukčije dopušta ili zahtijeva zakonom i/ili primjenjivim pravilima profesionalnog ponašanja.”

Odnos povjerljivosti između odvjetnika i stranke naziva se različitim imenima i uređuje različitim pravilima u različitim jurisdikcijama.

Primjerice, u nekim se jurisdikcijama zakonima i pravilima o odnosu povjerljivosti između odvjetnika i stranke uvode obveze za odvjetnike. U drugima se zaštita od otkrivanja povjerljivih informacija postiže uspostavljanjem „imuniteta” (koji se nazivaju i izuzećima) od redovnih pravila kojima se zahtijeva otkrivanje informacija.

Međutim, temeljno načelo svagdje je jednako: odvjetnicima se zabranjuje (u mnogim zemljama zakonom) da informacije koje im je njihov a stranka dala u povjerenju otkriju bilo kojoj trećoj osobi, što uključuje vladina i pravosudna tijela.

Postoji i opće pravilo da se zaštita koju pruža odnos povjerljivosti između odvjetnika i stranke ne primjenjuje ako odvjetnik svjesno pomaže, podržava ili potiče nezakonito postupanje svojih stranaka – u ovom slučaju to se odnosi na pranje novca ili pomaganje u financiranju terorizma. Odvjetnik bi time gotovo sigurno počinio kazneno djelo. Isto tako, predmetno profesionalno regulatorno tijelo obično bi poduzelo stegovne mjere protiv tog odvjetnika.

Europska sudska praksa

Obveze prijavljivanja na temelju Direktive nisu u sukobu s tim načelom kako se ono shvaća u europskom pravu. Takva je odluka donesena u dvama predmetima – u jednom predmetu pred Sudom Europske unije i jednom predmetu pred Europskim sudom za ljudska prava.

U predmetu *Ordre des barreaux francophones et germanophone i drugi protiv Conseil des ministres* (predmet C-305/05) pred Sudom Europske unije jedan od redova belgijske odvjetničke komore pokrenuo je postupak u kojem se taj sukob dovodi u pitanje. Međutim, Sud je odlučio da se obvezama prijavljivanja ne krši pravo na pošteno suđenje kako je zajamčeno člankom 6. Europske konvencije o ljudskim pravima i člankom 6. stavkom 2. Ugovora o Europskoj uniji.

Kao obrazloženje navedeno je da se obveze prijavljivanja primjenjuju na odvjetnike samo u mjeri u kojoj oni savjetuju svoje stranke o pripremanju ili izvršenju određenih transakcija – u osnovi onih financijske ili transakcijske prirode. U pravilu je priroda tih aktivnosti takva da se one odvijaju u kontekstu koji nije povezan sa sudskim postupcima i stoga te aktivnosti nisu obuhvaćene opsegom prava na pošteno suđenje, koje je bilo osnova tužbenog zahtjeva.

Sud je dodao da, čim se od odvjetnika zatraži pomoć u obrani stranke ili zastupanju stranke pred sudovima ili čim se zatraži savjet o načinu pokretanja ili izbjegavanja sudskih postupaka, taj je odvjetnik tada izuzet od obveza prijavljivanja, bez obzira na to jesu li predmetne informacije primljene ili pribavljene prije, za vrijeme ili nakon tih postupaka. Sud je naveo da se izuzećem te vrste štiti pravo stranke na pošteno suđenje.

Sličan je postupak pokrenut pred Europskim sudom za ljudska prava u predmetu *Michaud protiv Francuske* (zahtjev br. 12323/11). Taj se predmet odnosio na članak 8. Europske konvencije o ljudskim pravima i Sud je zaključio da, iako se člankom 8. Konvencije štiti „temeljno pravo na čuvanje profesionalne tajne”, zahtijevanje od odvjetnika da prijavljuju sumnje ne predstavlja prekomjerno zadiranje u to pravo.

Sud je svoju odluku temeljio na općem interesu koji se ostvaruje suzbijanjem pranja novca i na jamstvu koje se pruža isključenjem iz područja primjene obveze prijavljivanja koje je predviđeno člankom 34. stavkom 2. Direktive (pri obavljanju aktivnosti povezanih sa sudskim postupcima ili u svojstvu odvjetnika kao pravnih savjetnika). Osim toga, francuskim zakonodavstvom uveden je „filtrar” za zaštitu profesionalne tajne osiguravanjem da odvjetnici svoje prijave ne podnose izravno FOJ-u, već predsjedniku odvjetničke komore.

Osim predmeta na europskoj razini, mogu postojati nacionalni predmeti koji utječu na lokalnu provedbu Direktive, kao što je to predmet pred belgijskim Ustavnim sudom o prijavljivanju sumnjivih transakcija ([Odluka br. 114/2020](#) od 24. rujna 2020.).

Zaključak

Međudjelovanje Direktive, odnosa povjerljivosti između odvjetnika i stranke i sudske prakse na europskoj razini znači da se prijava sumnjive transakcije mora podnijeti u skladu s posebnim okolnostima navedenima u Direktivi i sudskoj praksi kako bi se osiguralo da se ne krše Europska konvencija o ljudskim pravima ni Ugovor o Europskoj uniji. Ako odvjetnik ne prijavi transakciju kad se to od njega zahtijeva, tada ga to neprijavlivanje izlaže mogućem kaznenom progonu zbog kaznenog djela povezanog s pranjem novca (vidjeti u nastavku).

Međutim, zahtjevi iz Direktive primjenjuju se samo unutar određenih parametara:

- onih unutar definicije o tome koji su odvjetnici i transakcije obuhvaćeni Direktivom prema članku 2. stavku 1. točki 3.
- čak i ako su obuhvaćeni tom definicijom, postoje izuzeća od obveze prijavljivanja koja su utvrđena u članku 34. stavku 2.
- postoje i druge važne definicije u pogledu prijavljivanja, kao što je ona za „kriminalnu aktivnost”, koja zapravo i pokreće obvezu podnošenja prijave sumnjive transakcije (ovisno o tome kako su pojedinačne države članice definirale kazneno djelo pranja novca).

Izvan tih strogih granica ne primjenjuju se zahtjevi o prijavljivanju iz Direktive, već se primjenjuju uobičajena pravila o odnosu povjerljivosti između odvjetnika i stranke. Odvjetnici trebaju biti upoznati i s time je li u njihovoj jurisdikciji iskorišteno odstupanje iz članka 34. stavka 1., kojim se odvjetnicima omogućuje da svoje sumnje prijavljuju odvjetničkoj komori te da ona bude odgovorna za daljnje prosljeđivanje tih prijava FOJ-u.

Može se pretpostaviti da odnos povjerljivosti između odvjetnika i stranke nije prekršen samo ako je prijava sumnjive transakcije podnesena strogo u skladu sa zahtjevima iz članka 33. Direktive. Stoga odvjetnici ne bi smjeli podnositi prijavu sumnjive transakcije samo kako bi sami sebe zaštitili ili iz predostrožnosti – ako to učine, izlažu se riziku od kršenja obveza čuvanja povjerljivosti.

PREKOGRANIČNA PITANJA

Može se pojaviti više pitanja na prekograničnoj osnovi koja proizlaze iz toga što odvjetnik radi za stranke u drugim jurisdikcijama ili s prisutnošću u drugim jurisdikcijama.

Unutar EU-a

S obzirom na to da se Direktiva odnosi na cijeli EU, minimalni standardi utvrđeni njome moraju se primjenjivati svagdje. Međutim, neke su države članice utvrdile standarde koji su stroži od minimalnih te su u svakom slučaju različite jurisdikcije uvele različite metode – na primjer, u nekim slučajevima odvjetnik mora podnijeti prijavu sumnjive transakcije izravno FOJ-u, a u drugima odvjetničkoj komori. To znači da ne preostaje ništa drugo nego da odvjetnik bude upoznat s režimom za suzbijanje pranja novca druge države članice, što se možda najbolje može postići savjetovanjem s drugim odvjetnikom iz te države članice.

Posebni se problemi pojavljuju u nizu područja:

- oslanjanje na treće osobe u drugoj državi članici za potrebe dubinske analize stranke – već su spomenuti zahtjevi iz članka 26. Direktive
- odredbe o odnosu povjerljivosti između odvjetnika i stranke – ne samo da se prijave sumnjivih transakcija mogu podnositi na različite načine, kako je upravo navedeno, već se mogu razlikovati i opseg i primjena odnosa povjerljivosti između odvjetnika i stranke, pa to treba pažljivo provjeriti
- dokumenti mogu biti na stranom jeziku ili se mogu odnositi na institucije s kojima odvjetnik možda nije upoznat, što obvezuje odvjetnika na poduzimanje odgovarajućih mjera kako bi se u razumnoj mjeri uvjerio da se predmetnim dokumentima uistinu pružaju dokazi o navodnome, primjerice o identitetu stranke.

SANKCIJE

Uvod

U članku 59. Direktive utvrđuje se da države članice moraju osigurati postojanje administrativnih sankcija koje se primjenjuju barem na kršenja zahtjeva koja su ozbiljna, opetovana, sustavna ili kombinacija navedenog i koja se odnose na zahtjeve utvrđene pod sljedećim naslovima:

- dubinska analiza stranke (članci od 10. do 24.)
- prijavljivanje sumnjivih transakcija (članci od 33. do 35.)
- vođenje evidencije (članak 40.)
- unutarnje kontrole (članci 45. i 46.).

U članku 59. nadalje se utvrđuje da u tim slučajevima minimalne sankcije moraju biti kako slijedi:

Članak 59. stavak 2.

... administrativne sankcije i mjere koje se mogu primijeniti uključuju barem sljedeće:

- (a) javnu izjavu u kojoj se utvrđuje fizička ili pravna osoba te priroda kršenja;
- (b) nalog kojim se fizičkoj ili pravnoj osobi nalaže da prestane s takvim postupanjem i da takvo postupanje više ne ponovi;
- (c) ako obveznik podliježe odobrenju, povlačenje ili suspenziju odobrenja;
- (d) privremenu zabranu kojom se svakoj osobi koja obnaša upravljačke dužnosti u obvezniku odnosno svakoj drugoj fizičkoj osobi koja se smatra odgovornom za kršenje zabranjuje obavljanje upravljačke dužnosti u obveznicima;
- (e) maksimalne administrativne novčane kazne koje su barem dvostruko veće od iznosa koristi koja je proizašla iz kršenja ako se ta korist može utvrditi ili u iznosu od najmanje 1 000 000 EUR.

S obzirom na čimbenike koje treba uzeti u obzir pri odlučivanju o razini sankcija, u članku 60. stavku 4. utvrđuje se sljedeće:

Članak 60.

4. Države članice osiguravaju da pri utvrđivanju vrste i razine administrativnih sankcija ili mjera nadležna tijela uzimaju u obzir sve relevantne okolnosti, uključujući, ako je primjenjivo:

- (a) ozbiljnost i trajanje kršenja;
- (b) stupanj odgovornosti fizičke ili pravne osobe koja se smatra odgovornom;
- (c) financijsku snagu fizičke ili pravne osobe koja se smatra odgovornom, izraženu, primjerice, ukupnim prihodom pravne osobe koja se smatra odgovornom ili godišnjim prihodom fizičke osobe koja se smatra odgovornom;
- (d) korist koja je proizašla iz kršenja od strane fizičke ili pravne osobe koja se smatra odgovornom, ako se može utvrditi;
- (e) gubitke za treće osobe prouzročene kršenjem, ako se mogu utvrditi;
- (f) razinu suradnje fizičke ili pravne osobe koja se smatra odgovornom s nadležnim tijelom;
- (g) prethodna kršenja od strane fizičke ili pravne osobe koja se smatra odgovornom.

U članku 61. utvrđuju se zaštite za zviždače koji nadležnim tijelima prijavljuju kršenja odredaba o suzbijanju pranja novca i financiranja terorizma.

Jasno je da će odvjetnici trebati biti upoznati sa svojim domaćim upravno-pravnim ili kaznenopravnim propisima o kršenjima odredaba o suzbijanju pranja novca i financiranja terorizma jer te odredbe mogu biti strože od prethodno navedenih minimalnih standarda.

Zahtjevi za postojanje kažnjivog djela

Iako je formulacija definicija kažnjivih djela prepuštena državama članicama kako bi ih one mogle uklopiti u svoje nacionalne pravne sustave, može se pretpostaviti da će za glavna kažnjiva djela (primjerice za nepodnošenje prijave sumnjive transakcije) tužitelj morati dokazati da je predmetna imovina stečena kaznenim djelima – drugim riječima, to su imovina ili novčana sredstva koji su stečeni kriminalnom aktivnošću kako je definirana u članku 3. točki 4. To znači da će tužitelj morati dokazati da je imovina stečena kriminalnim postupanjem i da je odvjetnik u trenutku počinjenja navodnog kažnjivog djela znao za to ili sumnjao na to.

Kad je riječ o neotkrivanju kažnjivih djela, odvjetnici će morati otkriti jesu li znali, sumnjali ili imali opravdane razloge za sumnju. Ti su pojmovi već dodatno definirani prethodno u ovom priručniku pod naslovom „Obveze prijavljivanja”.

PRILOG 1. – POPIS VISOKORIZIČNIH ZEMALJA

Popis je podložan izmjenama – vidjeti [ovdje](#).

Broj	Visokorizična treća zemlja
1	Afganistan
2	Bahami
3	Barbados
4	Bocvana
5	Kambodža
6	Demokratska Narodna Republika Koreja (DNRK)
7	Gana
8	Iran
9	Irak
10	Jamajka
11	Mauricijus
12	Mongolija
13	Mjanmar/Burma
14	Nikaragva
15	Pakistan
16	Panama
17	Sirija
18	Trinidad i Tobago
19	Uganda
20	Vanuatu
21	Jemen
22	Zimbabve

